

Nr 2 2016 • mars - april

pris 90 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

**Internationella
Romerdagen 2016**

Den romska ledaren

Äntligen har solen och värmen kommit och torkat upp marken i trädgården efter höstens dränering av huset. Hela tomten har varit ett enda lerig kaos. Vi har inte kunnat gå på tomten utan att fått leriga skor. Gnäll gnäll gnäll. Så här, fast värre, har många romer det i Rumänien och Bulgarien och så är det varje år efter höstens regn och vinterns töade snö. Jo det är så, där asfalten tar slut tar leriga vägar vid som bär till de romska bosättningarna. Var nyligen i Bukarest och var med om invigningen av det nya barnbiblioteket i det romska Kulturmuseet. På vägen dit åkte vi förbi områden med övergivna och halvt rivna byggnader där lite fattigare människor bodde. Romer hade flyttat in i ruinerna. Trots att det var i Bukarest fanns inget vatten och el i ruinerna. Inte undra på att dessa människor söker sig till andra länder för att sätta sig på gatan med en mugg i handen. Pengarna använder de till att bygga upp eller renovera sina hus som de för det mesta inte har någon lagfart till. Om kommunen behöver marken kan de bli vräkt, det har vi ju sett exempel på. Det sas att det bodde många romer i området där det romska kulturmuseet låg, de flesta romerna bodde dock i vanliga hus runt i området.

När vi skulle ta oss tillbaka till hotellet upplevde vi den dolda diskrimineringen som råder i Rumänien. När man beställer taxi på en annan adress än där vi befann oss, kommer den inom 8 till 10 minuter. I det här området kommer inga taxibilar alls på beställning. När flera personer från museet ringde till de olika taxibolagen för att beställa en taxi, var svaret att alla bilar var upptagna. Tre personer ringde i en halvtimme i omgångar med samma besked. Till slut fick vi napp. En bil kom tio minuter efter det sista samtalet. Chauffören hade hört anropet på radion och tagit körningen. Han var känd av personalen, de sa att just han brukar ofta ta

körningarna från museet. Det visade sig att han var rom. Nu var vi mer uppmärksamma, många chaufförer visade sig till vår glädje vara romer, nu kunde vi konversera med dem. Utan överdrift upptäckte vi att var tredje chaufför var rom. En dag blev vi körda av en romsk kvinna som körde bättre än sina manliga kollegor som körde alldeles för fort och vingligt mellan alla snabba filbyten.

Bukarest är en mycket vacker stad med sina gigantiska byggnader och palats. Mycket renare än här i Stockholm. Sverige har blivit smutsigt. Att hålla Sverige rent var en paroll för den tidigare generationen.

Det finns inget gott som inte för något ont med sig.

Rökeförbudet i offentlig miljö i Sverige sätter sina spår. Överfulla askkoppar och massor av fimpar på marken vid de olika entréerna. Idag låg jag bakom en engelsk registrerad bil som kastade ut godispapper och en läskflaska genom fönstret, gör de likadant i England?

Apropå bilar. Jag har fått tre stenskott på vindrutan. Det sista skottet spräckte glaset. Förbannade bilfabrikanter som tog bort stänkskydden på bilarna när lagen om stänkskydd togs bort. Det kan väl inte bara vara jag som klagar på detta fenomen som sker varje vår. Tusentals vindrutor måste bytas ut varje år. Konstigt att försäkringsbolagen inte protesterar och kräver införande av stänkskydd igen. Självrisken för byte av vindruta är mellan 1500 och 2000 kronor. Vindrutan kostar i det närmaste 10 000 kronor på en standardbil som försäkringsbolagen ska betala till glasmästaren, är inte det Ebberöds bank så säg. Tjo flöjt sa Janne Vännman.

Nu ska jag återvända till efterarbetet med att iordningsställa trädgården och altan. Ny gräsmatta ska rullas ut och trädgårdsplattorna läggas. Fint ska det bli!

Fred Taikon

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

Vår bidragsgivare

Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

Missa inte!

12 Familjesångarna
från Uppsala med pappa
Henrik och döttrarna
Signe och Elvira under-
höll på Romska
Kulturdagar.

10 Rosita Grönfors talade i
Riksdagen den 8 april.

**6 Den internatio-
nella Romerdagen** fira-
des på många håll.
Bilden är från
Göteborg och tagen av
Ingrid Schiöler.

23 Boksläpp på biblioteket i Rinkeby.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 Thomas Hammarberg skriver om en pinsam ledare i SvD.

ÉRG TAR EN LATTE MED

5 Mirelle Gyllenbäck, romsk kvinna och kvalificerad utredare på Arbetförmedlingen.

8 APRIL

6 Internationella romerdagen firades som vanligt på flera håll..

ROMER I RIKSDAGEN

10 Romskt fokus på seminari-
um i Riksdagen.

ROMSKA KULTURDAGAR

12 ÉRG bjöd in till fyra dagar
med romska eldsjälar, litteratur,
dans, musik och teater.

AF I PILOTPROJEKTET

17 Arbetsförmedlingens fyra år
i pilotprojektet presenterades på en
konferens.

AKTIVISM I ORD OCH BILD

21 Tre starka kvinnor talar om
litteratur och konst på
Kvinnodagen.

ROMSK UTSTÄLLNING

22 romskt hantverk visades på
Rumänska kulturinstitutet.

EN NY BOK OM ASKUNGEN

23 Boksläpp på biblioteket i
Rinkeby med "Askungen i
Rinkeby" på två språk.

BÖCKER

Två nya böcker

NYHETER

24 Ur nyhetsflödet .Romsk kultur-
centrum i Malmö grattar kungen.
En kortis om firandet av 8 april
Skottland.

MALMÖREDAKTIONEN

26 Nya artiklar från våra roms-
ka medarbetare i Malmö
Ungdomscentral.

BIBLIOTEK FÖR ROMSKA BARN I BUKAREST

30 Invigning av ett bibliotek i
Bukarest på initiativ av Gunilla
Lundgren i åminnelse av Donald
Kenrick som nyligen gick bort.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

28 Tema musik med bilder från
Nordiska museet.

*Framsidesfotot är taget av Marco Ali vid
firandet i Skarpnäck.*

Pinsam ledare i Svenska Dagbladet om de romska "tiggarna"

Under rubriken "Tiggarna har ett eget ansvar" har nu Svenska Dagbladet i en huvudledare gett sitt bidrag till debatten om de romska EU-medborgarnas närvaro i landet.

Ledarskribenten tar som utgångspunkt en nyutgiven bok med titeln "Varför tigger romer" författad av en Stanislav Emirov som presenterar sig som kalvinsk präst och hjälparbetare. Jag har aldrig stött på honom eller hört talas om honom i de kretsar som faktiskt arbetar för att stödja de fattiga besökarna från Rumänien och Bulgarien. Men jag har läst boken.

Det var längesen jag konfronterats med en så obehaglig text. Det förvånar mig storligen att Svenska Dagbladet väljer att ta den som avstamp för en kommentar om denna känsliga och komplexa fråga – och dessutom tycks instämma med många av bokens märkliga teorier och rena fördomar.

I boken hävdas att romerna inte tigger för att de är fattiga utan för att de är just romer. Det skulle ingå i deras livsstil att tigga. Så har det alltid varit, menar Emirov, och så kommer det nog att fortsätta att vara även om förhållandena skulle bli bättre i hemländerna.

På något ställe skriver han att romerna inte alls är fattiga, de "har så tjocka sedelbuntar i sina fickor och behåar att de skulle kunna gå på vilken restaurang som helst". På andra ställen i boken hävdar han motsatsen: att de valt att inte försöka ta sig ur fattigdomen och det skulle vara en sorts försvarsstrategi mot övriga samhället. "Fattiga personer har en unik frihet att strunta i risken att bli straffade för smärre brott och lagöverträ-

delser. Denna frihet är särskilt viktig för romer."

Det spelar ingen roll att de flesta romer är bofasta, de än ändå nomader. "De tänker nomadiskt", skriver Emirov. "Hus och lägenheter börjar förfalla så fort romer flyttar in".

En annan tes i boken är att de "lever för dagen". Och en följd skulle vara att "den som inte tänker långsiktigt har inget behov av att anteckna saker och bevara informationen". Det är hans förklaring till att skriftspråket varit så föga utvecklat.

Dessa omformuleringar av gamla antiziganistiska teser framförs närmast aggressivt i boken. Medierna pekas ut som skyldiga för att ha vilsefört allmänheten genom ett bombardemang av okritiska snyfthistorier. Det är Emirov som har sanningen. Förlaget (Karneval) har hjälpt honom genom att presentera boken som den första i sitt slag som presenterats på något språk(!).

Som gamla tiders självutnämnda zigenarexperter blandar Emirov sina fördomar med ett skruvat romantiserande. Vi bör låta dem vara som de är och inte envisas med att till exempel uppmuntra barnen att gå i skola. Romerna borde få en egen stat i Europa, dock utan territorium. Där skulle de få utveckla sig själva och inte belastas med att behöva lura oss icke-romer.

Vilka konkreta åtgärder springer fram ur denna "analys"? Ja, förstås att tiggeriet borde förbjudas. Men för att det ska bli effektivt måste andra åtgärder till. "Förbudet ska vara förenat med dryga böter och utvisning. Vill eller kan tiggaren inte betala bötessumman får det bli

Thomas Hammarberg

ett kort bötesstraff, en månad eller två utan rätt att arbeta och tjäna pengar på anstalten, och därefter utvisning."

Som en ett "snällt" alternativ föreslår han krav på licens för att få tigga, kombinerat med gränskontroller eller stämpelpåslag. Allmänheten skulle uppmanas att kontrollera om tiggaren har licens, att ta mobilbilder på misstänkta fuskare och sända dem till polisen. Att belägga tiggeri med registreringskrav har en viktig fördel, menar han. Det kommer att vara särskilt effektivt mot just romer, de avskyr ju registrering.

Självklart nämner han inte varför romer oroas av att bli registrerade. Det perspektivet finns inte i denna bok.

Svenska Dagbladets ledare citerade inte de värsta avsnitten i boken, men beskrev den som ett seriöst bidrag. Jag hade inte trott att en anständig tidning skulle kunna bidra till att sprida denna fördomsfulla, rent rasistiska rappakalja.

Thomas Hammarberg

Mirelle Gyllenbäck

Mirelle Gyllenbäcks pappa är resande, hennes mamma är finsk-romsk. Själv jobbar hon idag på Arbetsförmedlingen som kvalificerad utredare.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Ivanka Stan

– Hon kom tillsammans med sin familj till Sverige på 70-talet som många andra finska romer.

Att hennes föräldrar är viktiga hörs.

– De har alltid stöttat mig och har betytt väldigt mycket. De har hela tiden tryckt på vikten av att studera för att kunna få ett bra jobb.

Och ett bra jobb har Mirelle. Idag jobbar hon som kvalificerad utredare på Arbetsförmedlingen. Hon arbetar med romsk inkludering.

– Men jag arbetar också med etableringsuppdraget. AF har det samordnande ansvaret för de nyanländas etablering.

2012 fick AF ett uppdrag av regeringen att vara en del av den fyrfåriga pilotverksamheten med de fem pilotkommunerna. Mirelle blev nationell samordnare för AFs projekt som nyligen avslutades.

– Det känns stort att få ha varit med på det tåget, men det känns samtidigt bra att vi har fått ett nytt uppdrag för den romska frågan kräver fortsatt belysning. En av utmaningarna vi har sett är att jämställdhetsperspektivet tydligare måste belysas så att både kvinnor och män får ta lika mycket del av myndighetens stöd och service.

Hon menar också att kompetens riskerar att bli personbunden hos de enskilda romska brobyggarna, att det skapas ett behov av dem när den kunskap de besitter borde föras ut i den ordinarie verksamheten.

– Samtidigt har det varit en förutsättning att det har funnits romer i verksamheten som jobbar med frågan, men vi kan inte stanna där. Kunskapen och erfaren-

heten måste in i ordinarie verksamhet.

Även vanliga arbetsförmedlare måste kunna jobba med frågan på deltid.

Efter att ha klarat av sina studier på Södertörns högskola började Mirelle arbeta på Romskt kulturcentrum i Gubbängen.

– Det var i ett ESF-projekt som jag och den romska juristen Larissa Lakatos drev. Hon var projektledare och jag var projektassistent.

Tillsammans tog de fram en webbutbildning om romsk kultur och identitet.

– Den handlar mycket om den diskriminering romer blir utsatta för på arbetsmarknaden och vad som kan göras för att förhindra detta.

Webbutbildningen används idag av AF.

Allt du inte visste om Mirelle Gyllenbäck

Vilken bok ligger på nattduksbordet? *För vad sorg och smärta av Thom Lundberg.*

Ser du upp till någon? *Personer som står för vad de tycker.*

Vilken film såg du senast?

Kollar mest på serier; Girls, Modern Family, Walking Dead och Leftovers.

Vilken är din favoritmaträtt?

Allt som serverades i Florida!

När var du på semester senast? *Florida under mars-april 2016.*

Gillar du sport? *Vad är sport?*

Vilken är din bästa sida? *Lojal*

Har du några dåliga sidor?

Dåligt tålamod, ibland.

– Alla nyanställda måste genom gå den.

Emellan jobbet på Romskt kulturcentrum och arbetet på AF jobbade Mirelle i några år som journalist på É Romani Glinda.

– Ja, just det! Det känns som om det var länge sedan. Men det var mycket givande och ett spännande sätt att följa den romska frågan både i Sverige och i Europa.

*Hans Caldaras
underhåller med
sedvanlig bravur.*

Internationella Romerdagen 2016

Den 8 april firas på många olika håll numera, både i Sverige och i resten av världen. Då är det Internationella Romerdagen. De senaste åren har E Romani Glinda firat denna dag på olika platser, de senaste åren i Tensta. I år gick festligheterna av stapeln i kulturhuset i Skarpnäck.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Det var fullsatt i den stora teaterlokalen på kulturhuset. Dörrarna hade varit öppna sedan klockan två och fiket stod framme hela tiden.

När klockan blivit lite över fem invigde Lars-Gunnar Winsa från Skarpnäcks stadsdelsförvaltning dagen.

– Vi är jätteglada att det har kommit så mycket folk och att vi i Skarpnäck får vara värd för den Internationella Romerdagen.

Även Skarpnäcks ordförande, Ewa Larsson (mp), såg nöjd ut.

– Det är verkligen kul att få vara här med er, sade hon.

É Romani Glindas ordförande Fred Taikon strålade på scenen.

– Tack för att vi får vara här. Det är så viktigt att vi kan samarbeta i romska frågor.

Rosario Ali är också med É Romani Glinda.

– Detta är en viktig dag. Inte bara för att vi kan mingla, äta god mat och så, men även för att vi kan diskutera romernas framtid. Den här dagen symboliserar allt

det bra som hänt med den romska frågan.

Fred fick åter ordet och berättade lite kort om hur dagen bestämdes på en konferens i London 1971 när man även tog fram flaggan och den romska hymnen.

För andra gången delades É Romani Glindas hederspris ut. Årets pristagare var Domino Kai och Else Marie Molitor, mera känd som Molly.

Domino Kai belönas för sitt engagemang och för sin outtröttliga strävan mot ett samhälle där romernas rättigheter måste förverkligas. Han är ett föredöme unga romer kan inspireras av.

Else-Marie Molitor belönas för sitt stora engagemang för romska barn men hon har även visat stort patos för romernas situation över huvud taget. Det finns bara en Molly.

Sedan var det dags för Rositas trio från Finland, som egentligen är fyra personer, att underhålla publiken. De hade kommit från Finland enbart för att fira denna dag med sina svängiga religiösa sånger blan-

dat med populär finskromsk musik.

Thomas Hammarberg, ordförande i Kommissionen mot antiziganism:

– Jag kommer just från Bryssel. Där har man firat Romerdagen i en hel vecka.

Han berättade att kommissionen avslutar sitt arbete i juni men att han själv kämpar vidare.

– Det måste bli en upprättelse för de som drabbats. Det räcker inte med en vitbok. Det krävs en stor ursäkt. Romernas historia måste in i skolans historieböcker.

Han tog även upp registerskandalen i Skåne som ännu inte lett till att någon avkrävt någon form av ansvar. Han talade också om den stora okunskap som råder när det gäller romsk kultur och historia.

– Det måste finnas en institution i framtiden som kan se till att romers mänskliga rättigheter tillgodoses, en institution som ska ledas och domineras av romer.

Rosmarie Axelsson har bott i 30 år i Skarpnäck.

– Jag känner mina grannar och romerna här i området. Vi samlas ibland och talar om våra barns skolgång, om mobbning och så. Detta har lett till olika aktioner. Vi vill att våra barn har det bra. Vi har ett gott samarbete med Stadsdelsförvaltningen

och andra myndigheter i området.

Rosario Ali berättade att registerskandalen i Skåne ännu inte nått slutet.

– Vi är elva romer som fanns i det registret som har stämt staten tillsammans med Civil Rights Defenders. Detta trots att polisen själva lagt ner ärendet.

Ärendet ska upp i Tingsrätten i slutet av maj.

Fred blir körd från scenen av Gabriela Gutarra. Nu skulle det dansas flamenco.

Gregor Dufunia Kwieck talade om romsk inkludering och inkludering i allmänhet. Han har tidigare arbetat på Länsstyrelsen i Stockhol. Nu arbetar han för Haninge Kommun.

– Det flesta romer som bor i Haninge tillhör den svenska medelklassen. De flesta har arbete. En av dem är ingenjör. Men är de inkluderade?

De firar alla svenska högtider, De hejar på Sverige i olika idrotter. Men till vilket pris?

– De döljer att de är romer. Om de säger att de är romer på sin arbetsplats finns det risk för att de får sparken.

I Haninge finns det cirka 700 romer.

– Men hur många romska barn tror ni går på modersmålsundervisning i kommunen? Inga!

Rosita Grönfors fick ordet.

– Det finns många romska kvinnor som lever i utanförskap med stor social problematik. Många barn lever i missbruk. Föräldrarna mår mycket dåligt. De har varken arbete eller utbildning och några är till och med analfabeter. Dessa familjer får inte det stöd de behöver. Romska barn får inte komma till behandlingshem. Samtidigt finns ju problematiken med att när ungdomarna fyllt 18 år är det de själva som bestämmer om de ska ha vård eller inte. Och hur kan de det när de befinner sig mitt i ett missbruk.

I den kvinnojour som Rosita driver kan de utsatta kvinnorna få hjälp och stöd.

Mikael Jono Stankov är en romsk ingenjör bosatt i Haninge.

– Jag är uppvuxen i Lovaragruppen på ett typiskt romsk sätt. Gick skolan. Tyckte inte det var något att satsa på. Vi hade inga drömmar om att komma ut på arbetsmarknaden. Trodde aldrig att jag

Thomas Hammarberg

skulle studera vidare.

Jono bildade familj ganska tidigt och barnen kom ganska snabbt.

– Jag började då plugga igen. Jag hade ingen förebild, men jag tänkte jag ger allt hur det än går.

En helt ny värld öppnade sig och han hamnade på KTH där han blev ingenjör.

– Alla omkring mig tyckte det var bra gjort. Men de tänkte också att jag hade slösat bort massor av år och pengar på något som ingen tidigare hade gjort.

Att skaffa sig en gedigen utbildning var det bästa han har gjort, menar han själv.

– Jag har ett bra jobb idag och en bra lön. Det viktigaste av allt är att jag idag är en förebild för mina barn. För de har inte valet att studera eller inte varit svårt.

Mikael Jaška Tofteson och Nina Lundberg är brobyggare.

– Jag och Nina jobbar på Arbetsmarknadsförvaltningen. Vi finns på Jobbtorget i Farsta centrum. Vi jobbar både med romer och icke-romer för att bygga broar.

Gregor Dufunia Kwieck

Det har vi gjort i två nu. Under denna tid har vi fått ut 60 romer i arbete.

Nina sade att fokus hela tiden är att få ut romerna till självförsörjning och utbildning.

– När de får arbete och inte behöver försörjningsstöd förändras hela den sociala biten.

De har även kontakt med de andra brobyggarna landet. De kontakterna knöts under utbildningen på Södertörns högskola.

– Stockholm har, trots att kommunen inte har varit en pilotkommun, kommit långt med inkluderingsarbetet, sade Nina.

Jaška menar att bra romska förebilder är bland det viktigaste som finns.

– Men vi behöver också icke-romer som förebilder. De gör vårt arbete lättare så att vi kan nå vårt mål om romsk inkludering.

Kvällen avslutades med musik och dans. Hans Caldaras trio höll ånga uppe till sena kvällen.

Mia Taikon, Else-Marie Molitor, Domino Kai och Fred Taikon.

Bildtext

Firandet i Göteborg

I Angered i Göteborg firade man inte bara en dag, man firade den Internationella Romerdagen i en hel vecka med olika inslag varje dag i kulturhuset Blå stället.

Text och foto: Ingrid Schiöler

I Angered, på kulturhuset Blå Stället inleddes firandet redan på måndagen den 4 april, och pågick sedan under hela veckan som en romsk vecka. Varje dag var det olika programinslag, t.ex på tisdagen föreläsning om romernas situation i Europa av Ingrid Schiöler. Levande musik och fika var stående inslag under alla dagarna. På onsdagen var det vernissage av Cili Ivanovskis konst och konsthantverk och Geza Nagy höll i dagens föreläsning, som handlade just om romska konstnärer.

På torsdagen var det paneldiskussion under rubriken "Hur ser det romska folkets och den romska kulturens framtid ut?" Randi Myhre var moderator och i panelen satt Kolja Sarov, Celia Adamson och Ingrid Schiöler. Många viktiga frågor diskuterades, som t.ex. vad som händer i Göteborg nu efter Pilotprojektets slut och hur arbetet med den tjugoåriga strategin för romsk inkludering bedrivs. Frågor om fattiga EU-medborgare som försörjer sig i gatubilden genom att spela musik, titta

eller sälja de hemlösa tidning kom också att debatteras.

På fredagen den 8 april firades den romska nationaldagen med flagghissning och fest. Olika romska musiker uppträdde och romska barn dansade. Det var en välbesökt tillställning och många av Angereds romer var glada över att kunna fira sin dag i sin stadsdel, Angered. Den romska veckan blir troligen ett återkommande arrangemang. Stadsdelsförvaltningen, Romska kulturföreningen och Kulturhuset Blå Stället kommer att ombesörja detta. Till den romska veckan hörde utöver föreläsningar och kulturarrangemang på själva Blå Stället även inslag i Angereds dagliga verksamheter, t.ex serverades det traditionell romsk mat på serviceboenden och skolor den 8 april.

På andra håll i Göteborg var det firande den 8 april. I centrala staden med flagghissning på Gustav Adolfs Torg klockan 17.00. Efter Teodor Muttos inledningstal följde Marcela

Kovacsovas tal och sedan var det dags för musikern Marek att uppträda. Romska barn klädda i sina vackra kläder dansade till musiken.

Det blev tal a Kulturnämndens ordförande Maiya Voyvodova och kommunalrådet Kristina Tharing innan Marek framförde några sånger. Sedan avslutades ceremonin på Gustav Adolfs Torg med Gelem Gelem och vi tågade tillsammans med musiker som spelade dragspel, tuba och gitarr till Stadsmuseet där firandet fortsatte.

På Stadsmuseet serverades gulaschsoppa och bröd innan en romsk modevisning tog vid. Arrangör var föreningen Trajasko Drom med Silvia Mutto som konferencier Det var en stor publik som besökte museet, tittade på catwalken och lyssnade på Mareks musik.

Men Internationella Romadagen uppmärksammades på fler ställen i Göteborg. Stadsbiblioteket firade dagen genom att dela ut barnböcker på svenska, kaale, kelderash, arli och lovari och på Trappscenen var det uppläsning av texter ur en antologi med namnet Romska och resandeberättelser, ett projekt som drivs av Författarcentrum Väst i samarbete med Romska rådets kulturgrupp och Kulturgruppen för resandefolket.

8 april i Helsingborg

Romernas nationaldag började uppmärksammas för tio år sedan i Helsingborg. Den 8 april var det åter dags att fira dagen på Dunkers kulturhus.

Text: Stefano Kuzhikov **Foto:** Ivan Kuzhikov

Romerdagen startade klockan 13:00 utanför Dunkers kulturhus med den romska hymnen och flagghissning. Därefter inledningstalade Jesper Theander, arbetsmarknadsdirektör på Arbetsmarknadsförvaltningen. Efter det fortsätter firandet med musik och sång av Rosado Horvath.

–Romerna har inget "eget" land. Men trots att de är splittrade och bor på alla världens kontinenter finns det gemensamma symboler som man enas kring.

En av dessa är den Internationella Romerdagen. Den firas världen över den 8 april till minne av den första romska kongressen som ägde rum i London 1971, sade Stefano Kuzhikov, processledare för romsk inkludering i Helsingborg.

Rebecka Sarközi, Silverio Kuzhikov, Tony Kuzhikov, Annika Roman, politiker MP och Ivan Kuzhikov

Föreningen Vorta Drom berättade om sitt pågående projekt Bättre hälsa för unga romer, som riktar sig till överviktiga romska barn och ungdomar.

Romarådet presenterar sig och den tjejgrupp som har bildats. Efter det fortsatte

vi med en föreläsning om romernas historia i Sverige.

ADB/Antidiskrimineringsbyrån i Helsingborg berättar om sin verksamhet och arbetet med att sprida och informera om diskrimineringslagen.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Bildtext

*Jon Pettersson,
Majlis Nilsson,
Helena Lundgren,
Johanna Westeson,
Dragana Luketa,
Ylva Lennartsson,
Rosita Grönfors
och Amineh
Kakabaveh.*

Romer i Riksdagen

Den 8 april på Internationella Romerdagen höll Romernas tvärpolitiska nätverk i Riksdagen ett seminarium i Riksdagen med fokus på romska kvinnor och flickors hälsa. Även EU-migranternas situation belystes. Men tanken var också att se till att arbetet med den romska inkluderingen inte tappar fart.

Text och foto: Bengt O Björklund

I november förra året kom Folkhälso-myndighetens slutrapport "Fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa". Heroin och självmedicinering och psykisk ohälsa har slagit hårt mot den romska minoriteten i landet och minoritetspropositionen följs inte i sin helhet, myndigheter använder kryphål för att undvika att skjuta till de resurser som krävs för att fullfölja de föreskrifter som ges enligt minoritetspropositionen som klubbades igenom i Sveriges Riksdag den 1 september 1999 menar några av de romska aktivister som deltog i arbetet och remissinstansen till minoritetspropositionen.

Ordförande i nätverket är Amineh Kakabaveh (v).

– Jag önskar att vi kunde hissa den romska flaggan här i Riksdagen idag, men det får bli nästa år. Det är viktigt för

oss att lyfta romerna, särskilt kvinnor och barn. Själv är jag ju kurd och vet att kvinnor och barn ofta kommer sist.

Hon talade om diskriminering och Skånepolisens register.

– Men ibland måste man lämna det hemska bakom sig för att kunna se framåt.

Johan Hultberg (m) är också med i nätverket.

– Vårt syfte är att sprida information till alla ledamöter i Riksdagen.

Jan Madziarowicz inledde med den romska hymnen Gelem, gelem. Sedan var det dags för Jon Pettersson att med hjälp av ett bildspel dra romernas historia i Sverige. Jo det blev en snabb genomgång av resan från Indien också. Och från Europa.

– Under trettioåriga kriget fanns det zigenarkompanier med både romska legosoldater och tvångskommenderade romer från Sverige.

Vi får veta att man under 1800-talet började skilja på zigenare och tattare. De senare hade ljusare hy och var uppbländade med skandinaver. Alla med romskt ursprung.

I motsats till vad många har fått höra har romer inte alls nekats att bosätta sig, påstår Jon Pettersson.

– Romer i Sverige har till största delen alltid varit fast bosatta. Det har aldrig rått något förbud mot att romer ska få bosätta sig, men tilltänkta grannar kan ha varit emot det. Dock måste de som drev tivoli-verksamhet ansöka om tillstånd vilket brukade vara i tre veckor.

Rosita Grönfors, Ordförande i Internationella Romska och Resande kvinnocenter berättade om sitt arbete.

– 2032 räcker inte. Jag vill ha mina mänskliga rättigheter här och nu. Jag har suttit med i alla möjliga referensgrupper och varit med att ta fram handlingsplanen, men det räcker nu.

Hon talade om Folkhälsomyndighetens rapport.

– Alla grupper är representerade i den rapporten och det som kommer fram är en katastrofsituation. Men vad har rapporten lett till? Ingenting! Ni politiker måste ta ert ansvar!

Hon berättar om olika romska kvinnor och hur de drabbats.

– Jag är rädd för det värsta om inget görs.

Helena Lundgren från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), talade om olika projekt som beviljats pengar inom ramen för romsk hälsa mellan åren 2014 och 2015.

– Nu hoppas vi på att kunna fortsätta med detta arbete. Vi har stöttat elva organisationer som fick dela på 2.4 miljoner.

Något man upptäckte var det låga förtroendet för myndigheter.

– Men vi såg också att romer hade ett stort förtroende för romska organisationer och föreningar. Därför är det så viktigt att få med dem i allt arbete som rör dem själva.

Majlis Nilsson, samordnare på Länsstyrelsen i Stockholm, berättade lite om sig själv.

– Jag är född i Arvidsjaur, jag är same och min bror är handikappad, så jag vet en del om utanförskap. Jag växte upp på 70-talet då det inte var ok att vara same. Jag var orolig att mina skolkamrater skulle upptäcka att jag var "lapp". Jag är den första i min familj med en akademisk utbildning. Jag bor dessutom tillsammans med en invandrad man.

Hon menar att det finns en risk för att vi hela tiden pekar ut en viss grupp när vi sätter ordet rom framför till exempel man, kvinna och tiggare.

– Jag tycker också att minoritetslagstiftningen måste skärpas. Den är alldeles för vag idag. Samråden måste öka och kommunerna måste få ett långsiktigt stöd för attitydförändring.

Johanna Westeson jurist på Civil Right Defenders talade om EU-migranternas rätt till medicinsk vård.

– Vi har en grupp människor med mycket dålig hälsa som inte kan söka vård här i Sverige. De är romer men de räknas inte in i den romska strategin. Den gäller bara svenska romer.

Hon understryker att människorätten innebär att alla mänskliga rättigheter gäller för alla människor och att rätten till en god hälsa är en mänsklig rättighet. Vården måste vara tillgänglig för alla.

– Alla måste också kunna ta del av informationen om vad som är tillgängligt.

Jan Ottosson

När det gäller de romska EU-migranterna ser det olika ut i olika län.

– Vissa släpps inte in, andra får saftiga räkningar.

Ett problem är att Europas gemensamma sjukvårdssystem bygger på att alla har ett sjukvårdskort, vilket de flesta romer från Rumänien och Bulgarien inte har.

Under den avslutande paneldebatten talade bland andra Ylva Lennartsson Hartmann från Fonden för mänskliga rättigheter.

– Det finns en beröringsskräck med historien som tar sig uttryck i att det bara blev en vitbok och ingen sanningskommission. Men man kan inte längre lägga hela ansvaret på romerna för att se en förändring.

Dragana Luketa, ordförande i Invandrarnas Riksförbund i Sverige:

– Vi ser att människor far illa, men hur ska vi gå vidare? Om människor inte mår bra mår inte samhället bra.

Majlis Nilsson menar att det behövs ett stöd liknade det som det som förvalt-

Rosita Grönfors

ningsområdena får för att det ska bli rättist.

– Romer och judar har inga förvaltningsområden. Vi vill att det ska finnas något liknande stöd som går till kommunerna för romer och judar. Sedan får vi aldrig glömma att allt arbete måste vara rättighetsbaserat. Det är då det börjar hända saker som sprider sig och gynnar hela samhället.

Amineh Kakabaveh undrade om man ska se till att regeringen skriver regleringsbrev till kommunerna.

Jam Ottosson fick ordet.

– Självförtroende är viktigt. Romska kvinnors hälsa är viktigt. Men det är svårt att få något att hända. Kanske betyder det något att vi lyft dessa frågor på den Internationella Romerdagen här i Riksdagen.

Amineh Kakabaveh avslutade seminariet.

– Det ser mörkt ut men vi måste se framåt. Vi tar emot både ros och ris, men nu får vi fokusera på rosen.

Jan Madziarowicz

*Hans Caldaras,
Marianne och
Allan Demeter
samt Mia Taikon.*

ÉRGs Romska kulturdagar

I mitten av april var det åter dags för É Romani Glinda att arrangera sina årliga Romska kulturdagar på Sensus i medborgarhuset i Stockholm. Under fyra dagar lyftes alla möjliga aspekter kring romer, romsk kultur, seder och språk, diskriminering och dans, dikter och film. På den fjärde dagen avslutades det hela med sång och teater.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Marco Ali och Sara Vergari

Årets invigningstalare var Hans Caldaras.

– É Romani Glinda har funnits länge nu och det är sjätte året som föreningen arrangerar kulturdagarna. Men det är inte allt som föreningen arrangerar. Man ligger även bakom högtidlighållandet av Förintelseoffrens minnesdag den 27 januari, firandet av Internationella Romerdagen och 5 Folk festival, tre dagar med musik under sommaren.

Han vände sig mot Fred Taikon.

– Du har tagit på dig att hålla den romska kulturen vid liv, den livslina utan vilken vi inte skulle finnas till. Jag hoppas att den överlever länge och att allt fler upptäcker den.

Lotta Fernstål är arkeolog och arbetar på Historiska museet. Hon berättade om "I stadens utkant", ett utgrävningsprojekt av romska boplatser i Stockholm.

– Vi har fokus på lägerplatser och livsberättelser.

Charlotte Hyllén-Cavallius från Institutet för språk och folkminnen berättade att det finns mycket få romska berättelser i arkiven.

– Det finns insamlade objekt från romer, men de är inte märkta som romska objekt. Vi vill tillsammans med svenska romer tillföra material till våra samlingar.

Anna Arnberg är arkeolog från stiftelsen Kulturmiljövård. Hon berättade om hur arbetet på utgrävningen vid Flatenbadet kommer att fortgå i år.

– Fred Taikon och Borta Friberg visade oss var lägren hade varit och till slut valde vi det som låg vid Flatenbadet.

Marco Ali är arkeologistuderande och involverad i projektet.

– I augusti förra året var vi vid Flatenbadet och grävde i tre separata schakt. Vi gjorde många fynd men det är svårt att veta om de kommer från lägertiden.

För Fred Taikon är detta en dröm som förverkligats.

Allan och Marianne Demeter har bott i lägret i Flatenbadet.

– Ibland vill man inte koma ihåg. Det är inte så romantiskt att bo i ett tält när det är tjugo minusgrader, men det är viktigt att komma ihåg, sade Allan.

Det fanns ett litet kök i den vagn där Allan och Marianne bodde. Där kunde man koka vatten för att tvätta sig eller diska.

– När vi skulle tvätta hade vi en stor balja där vi kokade vatten med såpa. Vi hade tvättbrädor för att få skjortkragarna rena, sade Marianne.

Även Hans Caldaras har vuxit upp i läger. När hans far övergav sin familj hamnade Hans först på barnhem, men så fick han komma hem till mamma i lägret.

– Jag minns att vi fick gräva runt tältet när det regnade så att det inte skulle rinna in. Min mor fick kämpa med näbbar och klor för att försörja oss. Hon spädde. Det var det som satte mat på bordet. Spisen där mamma lagade mat och kaffe var gjord av ett oljefat.

Dag två inleddes av Rosita Grönfors och Misafet Redepi. Även Rosmarie

Axelsson var med de sista fem minuter-
na. Moderator var Mia Taikon.

– Jag har arbetat med kvinnofrågor av
alla möjliga slag, men främst med utsatta
romska kvinnor. Det är för de jag startade
den romska kvinnojouren, sade Rosita.

Även Misafet presenterade sig.

– Vi har ansökt om att få brobyggare i
Sundsvall för att kunna fortsätta med
arbetet.

Misafet kommer som många andra
romer i Sundsvall från Makedonien. När
hon skulle starta en kvinnoförening stötte
hon på patrull.

– De romska männen i Sundsvall pro-
testerade mot att en kvinna skulle bli
ordförande i en förening för kvinnor. Jag
sade att de kan väl starta en egen före-
ning för män. Och det gjorde de och då
blev det lugnt.

Rosita kämpar för sina romska kvinnor
och hon har idag ett stort förtroende
bland de romska familjerna i Sverige.

Rosmarie Axelsson talade om språkför-
bistring i arbetet mellan socialsekreterare
och romska kvinnor.

– Men nu börjar den nya generationen
romska barn att fixa skolan som alla
andra barn.

Nästa inslag handlade om hur romer
porträtteras på film. Fyra filmsnuttar
visades upp med inslag av kriminalitet,
gängmentalitet, svärande barn och sexua-
litet. I panelen satt Cecilia Gärding,
Domino Kai och Misafet Redepi.

– Ofta är det uppskruvade scener som
säljer, typ våld, lägereldar och sex. De
flesta regissörer väljer oftast den stereo-
typiska bilden av en rom, sade Cecilia.

Hon har just kommit ut med
”Mångfalden i det svenska filmarvet
(1890–1950), en bok om hur minoriteter
gestaltas i svensk film.

– Just den romska gruppen var väldigt
utsatt redan från början. Kvinnorna sexu-
aliserades och männen var kriminella.

Gerd hoppas att det bland dagens unga
romer finns de som vill bli regissörer.

Mitt feta romska bröllop nämns som ett
hemskt exempel på när romer porträtteras
stereotypiskt. En teveserie där amerikans-
ka romer får bra betalt för att skämma ut
sin kultur på bästa sändningstid.

Marco Ali, Lotta Ferstål, Anna Arnberg och Charlotte Hyllén-Cavallius.

Domino har flera exempel på populära
filmer som porträtterar romer som krimi-
nella.

– Ta ”Svart katt, vit katt” där även de
fattigaste romerna har guldtegar. Det
värsta är att de som inte vet något om
romer går på alla de myter som filmen
presenterar.

Tenho Swartz vet vad det betyder att
vara rom i det svenska samhället idag.
Han jobbar med romska ungdomar i
förebyggande syfte mot droger. Själv är
han finsk rom.

– Jag är så van sedan jag var liten. Jag
minns hur securitetsvakterna plockade ut
min familj ur kön i mataffären och sade

åt oss att lämna den. Men det är något
som sker hela tiden.

Så varför anmäler de inte all denna dis-
kriminering till DO?

– Om jag skulle anmäla all diskrimi-
nering jag utsätts för skulle jag inte göra
något annat än att tillbringa min tid i
DO:s korridorer.

Misafet Redepi bjöd som avslutning på
dagen in till balkandans. Med sig från
Sundsvall hade hon tre romska tjejer som
först dansade några typiska danser själva
och sedan bjöd in publiken i en slags
östeuropeisk ringdans.

Dag tre gick i litteraturens tecken.
Programmet inleddes av Sara Olausson

Mia Taikon, Misafet Redepi och Rosita Grönfors.

Domino Kai, Misafet Redepi och Cecilia Gä'rding.

Sara Olausson

som levt som serietecknare sedan 1997.

Det är nu två och ett halvt år sedan hon träffade den romska tjejen Felicia för första gången. Hon har också varit på besök i Felicias by i Rumänien 2013 tillsammans med Arina Stoenescu som tolk.

– Felicia var där och blev jätteglad.

Den nya boken om Felicia har rönt stor uppmärksamhet och det är rörande att höra Sara berätta om sin relation till Felicia och all det arbete hon lägger ner för att de ska få det bättre.

Jonny Ivanovic är hemspråkslärare och översättare från svenska till kelderås.

– Det är extra roligt när jag får översätta barnböcker för det betyder att vi kan använda böckerna i modersmålsundervisningen.

Det är förlaget Olika som har gett ut fyra barnböcker på fyra romska dialekter.

– Varje bok tar några månader att översätta, menar Jonny.

Han menar också att de romer som inte tillhör kelderåsgruppen kan läsa och förstå hans översättningar

Jonny är idag den enda romska modersmålsläraren i kelderås i Stockholm.

Rafal Szoppe jobbar på Radio Romano.

– Vi försöker hålla oss till ett stardiserat språk. Vi vill ju att alla ska förstå och kunna följa programmet. Vi måste hela tiden utveckla och förklara eftersom det inte finns så många ord i vårt språk.

Ingen av ÉRG:s läsare har väl undgått att höra talas om Gunilla Lundkvist, den mycket produktiva författaren med hemvist i Rinkeby. Nu är hon på tapeten igen med sin senaste bok Askungen i Rinkeby som hon skrivit tillsammans med de romska barnen i skolan där hon arbetar.

– Jag har skrivit många böcker ihop

med romer men den här gången ville jag skriva något roligt.

Med sig den här dagen har hon ett av de romska barn som arbetat med boken, Felicia, som gett namn åt Askungen.

– Jag hade det svårt med att läsa och skriva så jag gick med i den där skrivarverkstaden och nu läser jag hela tiden, berättade Felicia.

Överskottet från försäljningen av boken ska gå till uppbyggandet av ett romskt bibliotek i Rumänien.

– Det var när Donald Kendricks, en

Tjejerna från Sundsvall fick med sig publiken i en balkandans.

Fred Taikon

Jonny Ivanovic

Gunilla Lundgren och Felicia.

mycket god vän till mig och en man som i hela sitt liv stått på romernas sida, gick bort som jag fick idén om att göra något i hans namn.

Även i detta projekt är Arina Stoenescu med.

– Det är ett fantastiskt initiativ. Från det att jag först hörde talas om detta har det bara växt. Jag tänkte först, var i Rumänien kunde man tänka sig ett dylikt bibliotek. Jag kände till ett nystartat romskt museum och de blev jätteintresserade.

Nu är det många som är intresserade. Bland andra har IKEA Rumänien skänkt hela inredningen till det nya biblioteket.

– Det visar sig att det finns många som bryr sig.

Den 26 är det invigning. Soraya Post kommer att vara där och den svenska ambassadören i Rumänien.

Nästa inslag handlade om Gunilla Lundkvists bok *Ramiz resa*, en bok om Mersion Pejda, en romsk man som numera bor i Linköping.

– När jag först träffade honom berättade han om sin farfar och farmor och farfar och om sina föräldrar. Till slut började han berätta om sig själv. Det var det svåraste.

Det som gjorde det lite lättare var att de bestämde sig för att inte berätta exakt vad som hände.

– Vi lade till exempel till ett barn och så var hela historien inte helt sann. Han berättade jag skrev, han ändrade och jag

skrev om. Fram och tillbaka. Jag sade att vi måste börja med hans historia och sedan väva in släkten.

Om boken skulle skrivas i jagform eller inte debatterades länge, men tills slut blev det i jagform.

Boken har nyligen översatts till japanska.

På väggarna i lokalen på Sensus hängde hela tiden utställningen om Bakro. Nu var det dags för Bengt O Björklund att berätta om samarbetet med tecknaren Ulf Lundkvist, om vilken typ av skämt som använts och vilka källor som har använts

i de underfundiga kommentarer som Bakro gör.

– Det har varit mycket inspirerande att arbeta med Ulf och hans tecknade universum är nu också mitt. Jag har drivit med det mesta. Mest med majoritetssamhällets fördomar, men även med romska underligheter och många gånger med myndigheter som inte har en aning om vad rom eller romsk kultur är.

Sedan fick publiken lyssna på Luminita Cioaba när hon läser egna dikter på romska. Bengt O Björklund läste även några av den romska poeten

Bengt O Björklund

Gabriela Gutarra

Papušas dikter.

Sist ut på banan för dagen var Gabriela Gutarra som berättade flamencons historia med sitt arabiska ursprung. Hon visade gamla filmer med romer som dansar och sjunger.

– De som tror att flamenco är något man kan dansa bara man har rätta känslan vet inte vad de talar om. Det tar år att lära sig och man blir aldrig fullärd.

Till och med att hålla takten med händerna visar sig vara en konst att få bemästrat. De tappra som fortfarande var kvar fick en ingående lektion i hur man klappar och håller takten med foten.

Familjesångarna från Uppsala med pappa Henrik och döttrarna Signe och Elvira underhöll.

Kulturdagarnas sista dag var en kväll. En lördagskväll som inleddes med Familjesångarna från Uppsala är resande. Pappa Henrik och döttrarna Signe och Elvira underhöll med Bluegrass, Skillingtryck och Resandesånger. De

unga flickorna charmade publiken.

Sista inslag i året Romska kultur dagar stod teatergruppen Som sagt... för. Vägarnas folk heter föreställningen som de två parhästarna Bennie Åkerfeldt och Pelle Jageby presenterade.

Historien tar sin början 1959 när Bennie är sju år och träffar en luffare under en gammal ek. Det är en tidig morgon och vägarna kallar på honom. "Jag har ett fågelhjärta", säger Bennie. "Jag måste se livet som en fågel".

Berättelsen tar oss med på vandring under 1800-talet via de svenska romernas ankomst i norra Sverige i slutet av det århundradet och fram till idag med dagens bostadslösa och de som tigger på våra gator Och kanske vill inte alla som lever utanför samhället leva på något annat sätt. "Det är inte säkert att de som är

Teatergruppen Som sagt... presenterade Vägarnas folk, en föreställning med de två parhästarna Bennie Åkerfeldt och Pelle Jageby

utslagna vill bli inslagna."

Mirelle Gyllenbäck, Annika Pegelow, Kurt-Ove Åhs och Mathias Wahlsten.

Mikael Sjöberg

Delaktighet är ett måste

I april 2012 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att ingå i pilotverksamheten inom strategin för romsk inkludering för att bedriva särskilt utvecklingsarbete i samarbete med berörda myndigheter och romer.

Som nationell samordnare för AF:s projekt utsåg den romska kvinnan Mirelle Gyllenbäck.

Text och foto: Bengt O Björklund

I mitten av mars i år höll Arbetsförmedlingen en spridningskonferens i Stockholm. Projektet med pilotkommunerna hade avslutades i december förra året och den 1 mars hade AF lämnat ifrån sig sin slutrapport.

AF:s generaldirektör Mikael Sjöberg inledde.

– När jag tillträdde mitt arbete på Arbetsförmedlingen gladdes jag över att det fanns ett pilotprojekt för romsk inkludering. Det har varit ett viktigt arbete och har gett goda resultat. Det har samtidigt byggt upp kunskaper och erfarenheter. Samverkan är en av dessa viktiga erfarenheter och att man måste se individen. Det är också viktigt att vi sprider den kunskap som vi har fått, sade Mikael Sjöberg.

Uppdraget har varit nationellt men har haft ett särskilt fokus på de fem pilotkommunerna. På varje pilotkontor anställdes en kundresurs med inriktning minoritet för att enskilda arbetssökande skulle få det stöd och den hjälp de är i

behov av. Syftet med funktionen var att fungera som en länk mellan arbetssökande romer och arbetsförmedlare.

Kundresurserna har under uppdragets gång spridit information och kunskap om myndighetens stöd och service till den romska målgruppen. Under 2015 har de uppskattningsvis nått ut till cirka 1 100 personer inom pilotkommunerna.

Statssekreterare Per Fridh Olsson berättar att nu planerar regeringen ytterligare insatser för de kommande fyra åren.

– Det som har gjorts visar på hur vi ska fortsätta. Arbetsförmedlingen och andra myndigheter har gjort stor skillnad. Nu går vi in i en ny fas och vi satsar 58 miljoner de kommande fyra åren.

Han menar också att regeringen vill involvera romer och romska organisationer mer.

– Det ger ett bättre resultat och vi måste arbeta långsiktigt i ett rättighetsperspektiv. Romer måste till exempel ha lika tillgång till hälsa, arbete och

bostad.

Fem nya kommuner ska ges möjlighet att fortsätta på den inslagna väg pilotkommunerna inlett. Deras erfarenheter är en viktig utgångspunkt för de nya så kallade utvecklingskommunerna för romsk inkludering.

Per Fridh Olsson menar också att det är viktigt att man ser de olika behov romska män och kvinnor har.

– Det skiljer på hur de kan ta del av det som erbjuds. Vi måste stärka den romska kvinnan möjligheter.

Under 2015 har kundresurserna bidragit till att cirka 190 personer har skrivit in sig på arbetsförmedlingen, att cirka 120 personer har kommit ut i arbete samt att cirka 100 personer har kommit ut i praktik.

Luleå var en av pilotkommunerna där ett av AF:s pilotkontor låg.

– Det var en otrolig utmaning, berättar Leif Pääjärvi.

Han är arbetsförmedlare på AF Luleå och har jobbat som kundresurs på deltid.

– Det som berört mig mest är romernas vardag och vi fick börja med att bygga upp ett förtroende. De romska brobyggarna fick utbilda oss.

Man förstod ganska omgående att man behövde nå ut till romerna för att det hela skulle fungera.

– Vi jobbade mycket i seminarier tillsammans med våra brobyggare, berättar Ulrika Fredriksson från AF Luleå.

Leif Pääjärvi berättar att de var mycket ute och träffade romer i sin vardag.

– Många av dessa romer är ju finska romer så det passade bra att jag kan finska.

Wicia Wiszniewski är en tidigare romsk aktivist som sedan hösten 2012 är anställd på Arbetsförmedlingen i Angered i Göteborg på ett pilotkontor.

– Det bästa sättet att nå ut är via romska föreningar och den romska folkhögskolan i Göteborg.

Han är med redan vid inskrivningen och informerar om hur det fungerar med arbete och utbildning.

– Jag börjar med att säga att jag har sekretess och att vi bara registrerar det som är jobbelaterat. Jag berättar lite om mig själv, att det går att komma fram i arbetslivet som rom.

Wicia hade i tre veckor en romsk grupp som han informerade.

– Det var sex personer i den gruppen, men efter tre veckor hade en av dem startat ett företag och anställt fyra av de andra i gruppen. Den sjätte startade också ett eget företag.

Alla i det fullsatta rummet brast i skratt!

I pilotkommunen Linköping arbetar Peter Holmsten, Isabell och Agron Ramadani. Isabell inledde.

Agron började sitt arbete som brobyggare 2012.

– När jag startade mitt arbete behövde jag utbilda mig. Det är viktigt om man som brobyggare ska respekteras som en del av arbetsgruppen på sin arbetsplats.

Agron hade romska informationsmöten.

– Efter några månader hade de flesta fått arbete. Ett problem är att många romer har dålig hälsa, men det vågar de inte säga av rädsla för att inte få arbete. Men jag hjälper dem att ta kontakt med vården och följer med till läkaren.

Peter berättar att de arbetat inom tre områden.

– Vi har arbetat internt. Alla måste känna till Agrons arbete och vi har infor-

Per Fridh Olsson

merat oss om romer. Sedan har vi den uppsökande verksamheten Agron har stått för. Det tredje området har varit att arbeta mot arbetsgivarna som ska ge romerna arbete.

Isabell tog den romska kvinnans situation.

– Det är ett stort arbete att finna lösningar för dem.

Isabell understryker vikten av omtanke.

– Det är viktigt att man ser den man har framför sig.

Eftermiddagen inleddes med att Domino Kai från Sveriges Internationella Roma Filmfestival och Åsa Jacobsson från Kulturbyrån och en av producenterna bakom filmen TAIKON berättade om hur de använder den filmen som ett verktyg för ökad tolerans och livaktiga samtal.

Nu är det dags för Helsingborg, pilotkommun nummer fyra, att berätta om sina år vid rodret.

Wicia Wiszniewski

Leif Pääjärvi

På plats finns två romska brobyggare, Branco Cerepovski från kommunen och Ivanka Stan från Arbetsförmedlingen.

– Vi finns på Facebook, ute på gator och torg och vi såg att vi fick ett gott rykte.

Nina Hedberg från AF Helsingborg menar att det är Ivankas förtjänst.

– Hon har lyssnat till vad romerna själva säger att de behöver.

Ivanka hjälper de arbetssökande att göra cv och skriva brev till arbetsgivare. De gör besök och tränar på att intervjuas.

– Och vi har satt romer i arbete, understryker hon.

Branco började jobba som brobyggare inom kommunen 2013.

– Jag märkte ganska snart att om vi brobyggare inte arbetade gemensamt och fick med oss hela bilden skulle det bli svårare att lyckas.

Nu träffar han och Ivanka de

Agron Ramadani

Branco Cerepovski och Ivanka Stan.

Kristoffer Andersen.

Rebecca Hort

arbetssökande romerna tillsammans för att se vad de behöver.

Bägge dessa romska brobyggare samt tre till i kommunen har fått fasta tjänster nu när projektet har löpt ut.

Sista pilotkommunen ut var Malmö. Susanne Andersson från AF Malmö berättar att Malmö växer.

– Malmö har blivit en kunskapsstad i en tillväxtregion. Det innebär en stor efterfrågan på arbete inom tjänstesektorn.

Kristoffer Andersen, romsk brobyggare på AF Malmö, berättar att många av de långtidsarbetslösa de möter är romer.

– Arbetsförmedlingen måste ha ett samarbete med alla berörda myndigheter och med kommunen för att lösa dessa romers problem.

Ofta börjar en roms kontakter med myndigheter med en träff på socialtjänsten.

– Det som händer sedan är beroende på vilka fördomar handläggaren har. Ofta skickas han eller hon vidare till Arbetsförmedlingen där hela livshistorien måste dras en gång till.

Susanne Andersson berättar att Kristoffer kommer att utbilda alla de nyanställda handläggare som kommer i vår.

Rebecca Hort är utredare på statskontoret och har gjort en utvärdering av brobyggarsatsningen inom strategin för romsk inkludering. Regeringens satsning på brobyggarsatsning för att minska

förtroendeklyftan mellan romer och den offentliga förvaltningen menar hon har bidragit till romsk inkludering. Men de långsiktiga effekterna av satsningen riskerar att utebli då det är oklart hur arbetet ska utvecklas och spridas.

– Kunskapen om den romska minoriteten har ökat och romernas kunskap om vilket stöd de kan få av Arbetsförmedlingen har också ökat. Men de romska kvinnorna har i lägre grad nåtts av insatser. Det saknas resurser specifikt riktade mot romska kvinnor.

Rebecca Hort menar att förtroendet har ökat mycket bland de romer som finns i verksamheten. Hon underströk också chefernas betydelse när det gäller att öppna dörrar för de romska brobyggarna.

– Brobyggarna är verkligen ett steg på vägen mot romsk inkludering. Det gäller inom alla områden. De har också blivit förebilder som visar att det lönar sig att skaffa en utbildning.

Rebecca Hort tyckte var tråkigt att inte landstingen nappade på idén med brobyggare inom vård och hälsa.

– Kommunens brobyggare får mer utbildning än de statliga som arbetar på Arbetsförmedlingen. Det ger dem större legitimitet. Men Arbetsförmedlingen har kompenserat med erfarenhetsutbyte.

Mathias Wahlsten är chef för Integration och Etablering på

Arbetsförmedlingen centralt.

– Jag insåg tidigt att det inte är vi på huvudkontoret som skulle styra det här projektet. Och att det måste finnas en romsk anknytning med kompetens. Det är Mirelle Gyllenbäck.

Mirelle Gyllenbäck är en romsk kvinna och nationell samordnare för Arbetsförmedlingens arbete för romsk inkludering. Att hela satsningen blivit en sådan succé är till stor del hennes förtjänst.

Mirelle Gyllenbäck berättade om webbutbildningen som tagits fram.

– Vi går in på romsk identitet, historia och kultur. Det viktiga vi vill säga är att alla ska ha samma förutsättningar.

Mirelle Gyllenbäck tog upp problematiken med att kundresursernas kontakter och erfarenheter lätt kan bli personbundna.

– Vi måste se till att kunskapen finns i hela organisationen och att alla kan arbeta med och bemöta romer. Vi får inte vara för nöjda heller. Vi romer har varit i Sverige i 500 år och ett projekt på fyra år kan vi inte nöja oss med.

Slutmålet är ju att det inte ska behövas någon kundresurs, men det kommer att dröja länge.

– Vi har tagit ett seriöst steg som vi ska vara stolta över. Detta projekts lyckade genomförande kan vi tacka Mirelle Gyllenbäck för, sade Mathias Wahlsten.

Hon fick stående ovationer.

Diskriminering inom arbetslivet

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering i arbetslivet. Skyddet mot diskriminering gäller i alla situationer som har samband med arbetet och även sådant som händer utanför arbetet om det har ett samband med arbetet. Skyddet mot diskriminering gäller oavsett om du är anställd, frågar om eller söker ett arbete, söker eller gör praktik, eller är inhyrd eller lånas in för att arbeta.

Det är arbetsgivaren som ytterst har ansvar för att ingen diskrimineras på arbetsplatsen.

Ett av DO:s prioriterade områden är att verka för lika rättigheter och möjligheter och motverka diskriminering i samband med rekrytering.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Telefonupplysningen har följande öppettider:

- Måndagar 9.30-11.30 och 13.00-15.00
- Fredagar 9.30-11.30 och 13.00-15.00
- Helgdagar stängt

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se

Mer information hittar du på www.do.se

Aktivism i ord och bild inom konsten och litteraturen

Lördag den 5 mars uppmärksammade Svenska PEN den kommande internationella kvinnodagen genom att bjuda in till ett möte med tre kvinnor från tre olika länder. Ett trettiotal personer samlades på Nalen för att ta del av programmet.

Text och Foto: Birgitta Israelsson

Världen är oroligare än på länge, människor riskerar livet när de tvingas fly undan krig och våld, främlingsfientligheten ökar och ett enat Europa, den vackra tanken om en union som skulle garantera medborgerliga rättigheter och demokrati för människor, hotar att upplösas.

Medverkande i programmet är tre kvinnliga aktivister, var och en inom sitt område, en konstnär, en författare och en konsthistoriker. Är detta en tid för konst och kultur – är en av de frågor som kom att diskuteras tillsammans med de inbjudna gästerna och publiken.

Samtalet leds av författaren Annika Thor.

Marlene Streeruwitz från Österrike räknas som en av de viktigaste rösterna inom den tyska litteraturen och är författare till mer än 15 böcker. Hon är också feminist och förläggare, välkänd i Österrike och Italien för sina böcker om kvinnor, moderskap och kvinnors kamp för överlevnad. Hon är aktuell i Sverige med den hyllade och prisbelönta romanthrillern *Smärtans ängel* på svenska.

– Min hjältinna i boken är i trettioårsåldern. När jag skrev om hennes vodkadrickande och menstruation blev det stor uppståndelse. Var det verkligen litteratur att skriva om det? Feministisk litteratur var inte vanlig och många manliga författare var starkt kritiska. Det är en evig diskussion, som vi är mycket trötta på att ständigt behöva föra. Att kvinnors författarskap inte riktigt tas på allvar. Men jag har märkt mer och mer att kvinnor nu tas på allvar, särskilt inom den akademiska världen, som ju är skild från den skönlitterära. Numera kan jag också leva på mitt författarskap.

Klitsa Antoniou från Cypren är född 1968, studerade i London, tog examen på Cypren. Hon är docent i konst och design

vid Frederik Institute of Technology och har också undervisat vid Fine arts på Pratt Institute i New York. Dessutom är hon verksam konstnär. Under senaste året har hennes konst kretsat kring det flyktingdrama världen nu upplever. Hon har egen erfarenhet av att vara flykting.

– Utställningen ”O-historien” är min personliga erfarenhet av krig, när vår by Adana invaderades av turkarna. Våra fäder och män dödades eller fängslades inför våra ögon. Kvinnor våldtogs. Familjen kom till ett flyktingläger, men många försvann på vägen, min morfar var borta länge. Det var en personlig kris. Jag vet vad det är att vara flykting.

Konst om migration och flyktingar konfronterar oss med problemet hur man kan representera den politisk orepresenterade samt hur man kan framställa den pågående katastrofen, som skapats av människor. Det tvingar oss att ställa

frågan om detta är en tid för konst.

– Det är upplevelser som inte kan sättas i ord. I det som inte kan beskrivas finns inget estetiskt föremål som kan ge rätt bild eller rättvisa till traumatiska upplevelser. Vad gör bilderna med den som ser dem? Vilka reaktioner skapar de?

Timea Junghaus, Ungern, är konsthistoriker och curator. Hon är en av Europas ledande intellektuella och en aktivist i ord och bild när det gäller romers rättigheter.

Dagens romska kvinnliga konstnärer visar samhällets våld mot romska kvinnor.

– De vill skapa nya roller för romska kvinnor, där de inte exkluderas utan kan ta plats. De vill använda moderna tekniker för att sprida sin mening.

Men det finns ingen infrastruktur för romsk kultur.

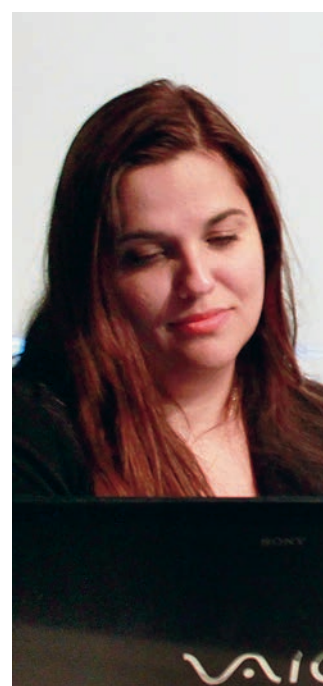
– Det är svårt att komma förbi de fördomar som finns i den europeiska kulturen. Svårt att bli synlig. Den romska rörelsen och deltagandet visar att romer har svårt att kunna leda. Svårt med kontinuitet för romska feminister, patriarkatet är ett hinder.

Marlene Streeruwitz

Klitsa Antoniou

Timea Junghaus

Några av föremålen på utställningen.

Romskt hantverk i ny design

Utställningen Nomadic design practices är ett samarbete mellan Mattias Rask och Tor Palm från den svenska designstudion Glimpt och romska hantverkare från Rumänien. Det är ett spännande samarbete som resulterat i nya sätt att se på traditionella romska arbetsmetoder.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Det är en kall vinterdag i början av mars. Vi står utanför Rumänska kulturinstitutet på Skeppsbron i Stockholm och ringer på deras porttelefon

Väl inne i lokalerna möts vi av Theodora Cascarade som är projektkoordinator. Hon berättar välvilligt om utställningen som är inne på sin sista vecka. Utställningen har varit på institutet i en månad och ska snart vidare till Falkenbergs designmuseum.

– Man kan säga att utställningen är ett resultat av en dialog mellan svenska designers och romska hantverkare i Rumänien. Dessa hantverkare har haft det svårt länge och deras hantverk har varit på väg att försvinna.

Nu få de lön från Mesteshukar ButiQ, en rumänsk organisation som också är initiativtagare till samarbetet.

– Det är en organisation som stöds av

EU och den rumänska regeringen, berättar Theodora.

Projektet, som utvecklats under 2015 mellan Glimpt och några romska hantverkare, speglar den nutida nomaden.

– Nomadism, traditionellt sett som ett kollektivt tillstånd av uppbrott och rörelse, har också historiskt varit en av huvudorsakerna till kulturellt utbyte. I dagsläget när geografiska gränser både suddas ut och förtydligas, blir frågan kring vad den moderna nomaden är ännu påtagligare.

De romer som är knutna till projektet bor i romska samhällen i Transsylvanien. De har en stark bakgrund i nomadisk kultur, även om de inte reser. Det gör istället alla de som kommer och besöker dem

Studio Glimpt (Mattias Rask & Tor Palm) har genom åren, skriver Helena

Hertov, designcurator på Falkenbergs designmuseum, arbetat fram en arbetsmetod som bygger på lust och nyfikenhet. En metod som förenar deras intresse för traditionella hantverkstekniker, att resa och möta andra kulturer och människor. Det har tidigare fört dem till Sydafrika, Vietnam, Peru och nu senast Rumänien. Bort från kontoret och invanda mönster, för att utsätta sig för nya influenser och därmed uppnå ett resultat som annars inte skulle vara möjligt. I respektive länder har de sökt upp olika hantverkare och i mötet med dem låtit sig inspireras av varandras formspråk, person, kultur och kunskap.

Mesteshukar ButiQ är ett rumänskt nätverk för socialt entreprenörskap specialiserat på utveckling och omtolkning av traditionellt romskt hantverk. De var de som bjöd in Glimpt till att träffa hantverkarna för att tillsammans med dem utveckla produkter för en designinriktad marknad. Tanken är att bibehålla och utveckla det romska hantverket.

Till utställningen här en kort film som visar hur de romska hantverkarna arbetar. Kopparslagarna och korgmakarna visar hur det går till.

Askungen i Rinkeby

En dag i slutet av mars var det dags för releaseparty för den nya boken *Askungen i Rinkeby*. Författaren Gunilla Lundgren har tillsammans med 15 romska barn skrivit boken. Fred Taikon har översatt den till romska.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Under två års tid träffades 15 barn på biblioteket i Askebyskolan i Rinkeby och pratade, läste och fikade. Där växte berättelsen om Askungen fram, en modern Askunge-saga, som med både humor och allvar speglar en romsk flickas vardag i dagens Rinkeby.

– Vi började med att läsa den gamla folksagan av Bröderna Grimm och andra varianter av berättelsen.

Sedan började de spåna.

– Jag höll i pennan och de kom med alla goda idéerna. Barnen var med i hela processen. Illustratören Amanda Eriksson var där och lät barnen bestämma hur illustrationerna skulle se ut och barnen var även med vid layouten.

Annika Lindgren, Astrid Lindgrens barnbarn, var på plats. Hon är en av sponserna till boken.

– Det här känns så roligt, sade hon. Särskilt det här med att bygga upp ett bibliotek för romska barn i Rumänien.

All vinst under releasedagen kommer att gå till skapandet av biblioteket.

Barnen kallar sig för ”Le glatenge pen club” – Romska barnens skrivarklubb – och flera av dem var med i biblioteket.

De var alla glada och uppfyllda av stundens behag. En var glad över att deras hund Lucky fick vara med och en annan över bröllopet som beskrivs.

– Och titta, sade Gunilla, där har vi bruden! Och pekade på en ung kvinna i publiken.

Fred Taikon som översatt boken till den romska dialekten kelderåsh berättade om ÉRG förlag som till dags datum gett ut åtta böcker.

– Det är viktigt, menar han, att följa Språkrådets rekommendationer, när man översätter till romska.

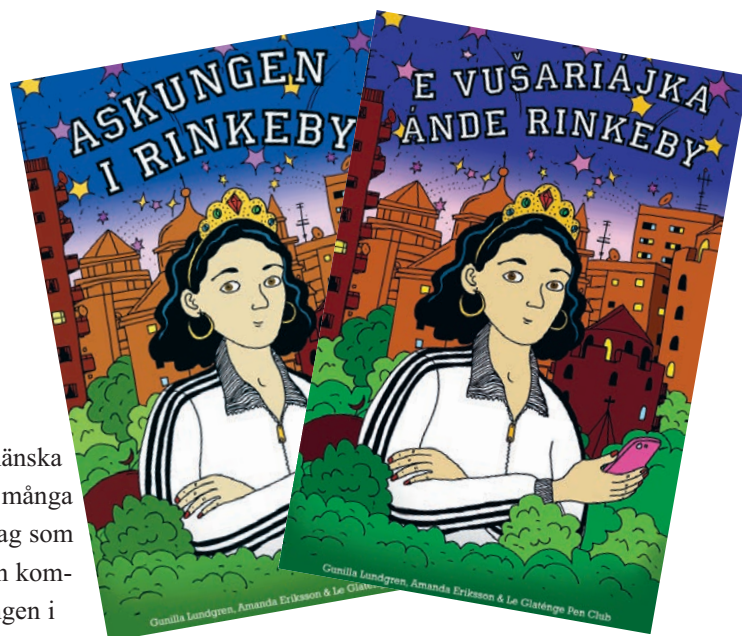
Arina Stoenescu är rumänska och har bott i Sverige i många år. Hon har ett litet förlag som heter Pionier Press. Hon kommer att översätta *Askungen i Rinkeby* till rumänska.

– Det känns underbart att vi ska starta upp ett bibliotek för romska barn i Bukarest. Det är viktigt att nå barnen så får man med sig familj och vänner., säger Arina.

Arina Stoenescu har nu översatt Sofia Z-4515 till rumänska. Den 26 april blir det boksläpp på Muzeul Culturii Romilor i Bukarest, biblioteksinvigning och utställning i närvaro av Soraya Post, svensk/romsk EU-parlamentariker.

Om boken:

Askungen är på disco och märker inte att klockan blivit tolv. När hon rusar hem tappar hon sin mobil, den som är hennes

frihet! *Askungen* heter egentligen Felicia. Hon gillar att dansa, sjunga och spela fotboll. Hon vill inte att hennes två äldre bröder ska bestämma över henne. Hon vill vara fri.

Boken finns också på romska kelderash, med titeln *E vusariajka ande Rinkeby* (Érg förlag, ISBN: 9789197932844)

Författaren Gunilla Lundgren har skrivit tretton böcker i samarbete med romer, varav flera är både på romani och svenska. Hon har även skrivit många böcker i samarbete med barn och unga i Rinkeby. År 2012 tilldelades hon Nelson Mandelapriset av Stockholms stad.

Gunilla Lundgren med några av barnen som var med och skrev boken om *Askungen*.

För vad sorg och smärta

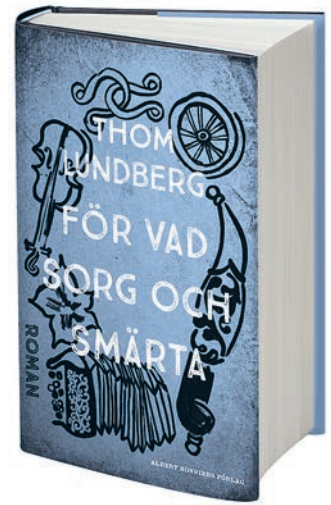
”För att veta vem man är, måste man minnas sig själv. Bara genom berättelserna kan man känna sitt ursprung. Det är berättelserna som står som utposterade gränsvakter under våra liv, redo att försvara och upprätthålla vår identitet. Berättelserna är en spegel vi givits. Berättelserna är vårt ursprung, vår inre hud, den som låter oss tala med de döda.”

Så skriver Thom Lundberg på slutet av sin bok om några resandefamiljer i Sverige på 1950-talet. Det är sannerligen berättelser som rymmer mycket sorg och smärta. Utanförskapet, det hårda slitet i vardagen, fattigdomen och hederskulturen, där våldet ständigt är närvarande.

Främlingskapet - och gemenskapen - gestaltas i boken genom att författaren använder både svenska och romska ord i sin

text. ”För de romana räcker det tji att vara på god fot med sin nära familj. I varje handling behöver den romana tänka på vad som mest kan gynna nartan, stammen, som man tillhör” skriver han. Stammen ger gemenskap och trygghet. ”Burons” - ”svenskarnas” - värld är främmande - en värld man både tar avstånd från och längtar till, en värld som lockar, hotar och avvisar.

Boken innehåller flera fina kvinnoporträtt, som det av Severina, en utsliten trebarnsmor som försöker hålla rent i den förfallna stugan. Rucklet ligger så nära järnvägsspåret att det skakar när tågen far förbi. Severinas älskade dotter, lilla Syster, har tagits ifrån henne till ett fosterhem, hennes man super och hon ängslas över sönerna. Severina sjunger sin historia:

”Jag mindes så väl när jag kom ut i livet, lyckan mig följde att bilda ett hem. Jag var älskad av alla, utav barn och av make, vad visste jag då utav sorger och svek.”

Thom Lundberg tillhör själv en resandesläkt. Han är 38 år och bor sedan knappt ett år i Schweiz tillsammans med sin fru och två barn. ”För vad sorg och smärta” är hans debutroman, utgiven på Albert Bonniers Förlag.

Gunilla Lundgren

Mångfalden i det svenska filmarkivet

Cecilia Gärding är etnolog och statsvetare. Hon är även en kulturutövare och hon arbetar gärna med ungdomar.

Det var Cecilia som tog initiativ till projektet Kulturarvsagenterna, ett projekt baserat i Stockholm med syfte att uppmärksamma hur mångfalden bidragit till det svenska kulturarvet och vilka föreställningar man inom svenska konstarter har haft historiskt kring ”den andre”. Resultatet blev den nyutkomna boken ”Mångfalden i det svenska filmarkivet 1890-1950. En välmatad bok där bland andra sättet att porträttera romer i svenska filmer tas upp. Det är ingen munter läsning.

I kapitlet ”Singoalla – förtrollade skönheter, fula män och förkastade barn” tar hon upp hur romer skildras på film. Filmen är från 1949 och är baserad på Viktor Rydbergs roman från 1857. Den handlar om riddaren Erlands förälskelse i

den romska skönheten Singoalla. Filmen skiljer sig betydande från boken. I filmen demoniseras romerna. I filmen kommer pesten med romerna och inte som i boken med ett skepp som anländer till Norge.

”I filmen pratar Sorgbarn (Erlands och Singoallas son) med en kraftig accent och brytning medan mamman, Singoalla, talar perfekt svenska. Jag anser att detta sår på den visuella bilden av barnet som ”annorlunda” och att man tilldelar pojken accenten för att skapa empatisk distans till honom” skriver Cecilia Gärding. Och vidare: ”Filmen följer också rasblandningstabu då kärleksrelationer mellan svenskar och romer alltid porträtteras som olyckliga.”

Att den svenska historien med det rasbiologiska institutet i Uppsala har spelat en viktig roll i hur synen på romer har varit blir extra tydlig här. ”Denna film

producerades under en tid när den romska befolkningen utsattes för grova övergrepp av svenska myndigheter.” skriver Cecilia Gärding.

Bengt O Björklund

Grattis Kungen!

Eldsjälarna Monica Caldaras och Ivan Nikolizsson från Romska Kulturcentret i Malmö uppvaktade kungaparet i samband med konungens 70-års dag. Barnbarnen Martin och Erland passade på att gratulera det nya tillskottet i kungafamiljen, prins

Alexander. Romska Kulturcentret i Malmö överlämnade det romska folkets gratulationer samt en gåva i form av vitboken, nya versionen av Katitzi samt läromedlet Vi läser om romer. Monica Caldaras uttryckte i samtalet med konungen: Vad ger man en

man som har allt? Mer kunskap! Redan 1996, alltså för 20 år sedan uppvaktades kungaparet i samband med konungens 50-års dag av Monica Caldaras, Ivan Nikolizsson samt sonen Erland Kaldaras Nikolizsson.

Foto: Clas-Göran Carlsson

8 april i Skottland

Massor av människor i Glasgow deltog i Internationella romerdagen för tredje året.

Arrangör var Friends of Romano Lav, och eventet var, enligt The Travellers' Times ett levande bevis på "enighet, mångfald och mångkultur."

En talesman för eventet sade:

– Nej till rasism. Nej till att göra invandrare till syndabockar. Ja till enighet, mångfald och att bygga gemenskap! När människor kommer till oss med negativitet, säger vi "blommor till dem! Tack till alla som deltog. Vi ser redan fram emot nästa år! Opre Roma!

Källa The Travellers' Times

Vill du få information om arbetet för romsk inkludering?

År 2012 beslutade regeringen om en strategi för romsk inkludering 2012–2032. Det övergripande målet är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha samma möjligheter i livet som den som inte är rom.

Många myndigheter och kommuner är nu involverade i arbetet med att genomföra strategin. Romsk delaktighet och romskt inflytande är nödvändigt för att nå framgång i arbetet.

Vill du veta mer om regeringens och Regeringskansliets arbete för romsk inkludering? Kulturdepartementet skickar några gånger per år ut information om arbetet. Skicka e-post till: ku.disk@regeringskansliet.se och skriv "Information om romsk inkludering" i ämnesraden.

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Internationella kvinnodagen

Det var FN som lyfte frågan 1978 eftersom kvinnorna inte kunde göra sina röster hörda. Efteråt blev det en tradition att lyfta kvinnofrågan på denna dag. Det brukar även hållas demonstrationer runt om i världen för kampen om kvinnors rättigheter och mot den ojämställdhet som råder i vårt samhälle.

Text: Vanessa Bogelund (Malmö Ungdomscentral)

Foto: Robert Suko Vävström (RIKC)

Eftersom många kvinnor dagligen lever i förtryck utan att få sin röst hörd, har man infört en kvinnodag en gång om året där man hyllar alla kvinnor runt om i världen. Man vill uppmärksamma och jobba för jämställdhet och förbättra kvinnans situation i samhället samt visa att vi tillsammans kämpar för våra rättigheter och för att få ett tryggare samhälle.

Arrangörerna av kvinnodagen den 8 mars är Romskt informations- och kunskapscenter, Amnesty, ABF, Kirsebergskyrkan, olika föreningar och enskilda personer. Arrangörerna kallas för Brogrupp och har arrangerat denna dag på Kirseberg i flera år.

Samtidigt som man håller i detta arrangemang försöker man att på något sätt kunna väcka frågor från olika personer och utifrån olika nationaliteter samt olika historier och bakgrunder. Detta för att på något sätt kunna enas om jämlikhet och framföra budskapet om att vi människor oavsett religion, etnicitet och ålder

är lika mycket värda och för att det är viktigt att tänka på dem som har det sämre ställt runt om i världen, de som inte har samma förutsättningar som alla andra i vårt samhälle. Men man vill också väcka frågor inom de olika intresseområden som man representerar här på denna dag.

De som var med och arrangerade var Free Iran som sålde god mat, fika och dryck. Det såldes lotter och även smycken. Pengarna som man fick in kommer skänkas till olika förbund bl.a. till Ensamkommandes förbund och även till Iran för att hjälpa de fattiga.

Man firar detta varje år för att lyfta fram alla kvinnors situation i världen. En fristadsförfattarinna från Iran är på plats för att berätta om kvinnornas svåra situation i Iran. Tanken är att man hela tiden ska lyfta fram kvinnofrågor.

Under kvällen deltog flera fantastiska krafter. En av dem var Diana Bogelund som bor i stadsdelen Kirseberg och är en

oerhört stark kraft. Diana jobbar för att öka romernas delaktighet i samhället och påverkar romernas liv till att bli tryggare. Kören röster utan gränser var med och spred massa glädje, Julis magiska teater var där, Gitte Pålsson sjöng, Robert Vävström från Romskt informations- och kunskapscenter spelade, Ensamkommandes förbund höll tal och Röda korset berättade om hur man tar emot flyktingar. Festen bestod utav sång & dans och

roliga saker som man utförde tillsammans, men även lite allvarliga föredrag och temat var "Flykt" i år, så man lyfte även en hel del om det också.

Publiken bestod av olika personer, det kom romer och icke-romer och sammanlagt fanns det cirka 100 personer på plats.

På scenen gjordes flera framträdanden av flera olika personer. Det var show för oss i publiken med dans, teater, sång & tal. Det var en ordförande som fick äran att ta emot "Elsa-priset" i år, ett pris som delas ut till någon som har utmärkt sig humanitärt, dvs att man har varit till en stor hjälp och kunnat påverka saker och ting positivt. I år var det Åsa Svensson från kulturföreningen Kontrapunkt som fick Elsa-priset. Man får priset för att man gör något för andra människor. Elsa är en kvinna som jobbar på Kirsebergs kyrka med barn & ungdomar.

Jag upplevde festen som jättebra. Den var fint skapad med massa kraft och kärlek, man fick se mycket arrangemang och engagemang av goda krafter. Jag tyckte om upplägget av festen men det som jag mest tyckte om var kören Röster utan gränser som sjöng på flera olika språk.

Internationella kvinnodagen finns till för alla kvinnor i hela världen och det som är positivt är att romer är med och arrangerar detta, vilket gör att vi också kan uttrycka oss samtidigt som vi också blir hörda.

Internationella Romerdagen i Malmö

Den Internationella Romerdagen är den 8:de april men varför? Jo, detta datum 1971 erkände FN romerna som ett världsfolk vid en kongress i London. Även den romska flaggan och Gelem, Gelem vår gemensamma hymn erkändes och den romska flaggan. Det är därför vår nationaldag är den 8:e april.

Text: Dolly Andersen (Malmö Ungdomscentral)

foto: Robert Šuko Vävström (RIKC)

Den romska flaggan består av grönt och blått, flaggan har även ett rött hjul i mitten. Symbolen och färgerna i flaggan har alla en betydelse. Den blå färgen står för himlen och den andliga världen, det gröna står för jorden och hjulet symboliserar utvandringen från Indien, där romer härstammar från, men det symboliserar även romernas framåtskridande.

Firandet av Internationella Romerdagen startade redan halv nio på morgonen på biograf Panora. 4:ans gymnasium var inbjudna att titta på filmen Taikon, en film som handlar om romers kamp för sina mänskliga rättigheter. Efter filmen fick de ställa frågor till Diana Bogelund och Renata Andersen från Romsk informations- och kunskapscenter och till Erland Kaldaras från Romska kulturcentret. Det var få elever som kände till Katarina Taikon och romernas kamp i Sverige. De flesta tyckte också att de lär sig för lite om romer i skolan. Ingen av eleverna tyckte att filmen var dålig, men den väckte väldigt många tankar och frågor hos dem. De flesta undrade hur det är för romer idag. Det blev heta diskussioner om de romska tiggarna från Rumänien och Bulgarien och varför romer fortfarande måste kämpa för sina mänskliga rättigheter och varför samhället ser ner på romerna. Många av eleverna hade ingen aning om att romer gick igenom så mycket, vissa av dem hade svårt att smälta att detta fortfarande sker, öppet och trivialt, man kunde dra paralleller från filmen till dagens samhälle.

Efter diskussionerna som avslutades vid ungefär halv tolv presenterade Erland Kaldaras firandet i Folkets park

som arrangerades av Romska kulturcentret för nionde året i rad. Denna dag bjöd på mycket romsk dans, sång och musik. Besökarna bjöds även på mat och dryck och alla var välkomna att stanna kvar och ta del av firandet.

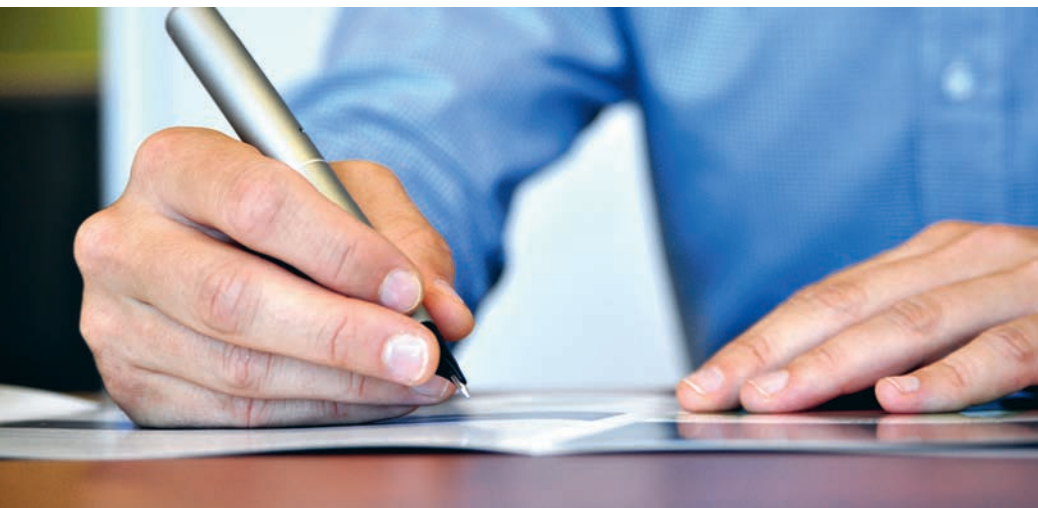
Denna dag riktade sig till alla, inte bara till de gamla, inte bara till ungdomar, inte bara till barn utan till alla. För barnen hade de ordnat en clown som skojade till det och utförde olika trick, vissa trick imponerade även på ungdomarna. Barnen hade hoppborgar de kunde leka och hoppa i. Det fanns även ansiktsmålning. Barnen tyckte det var kul att kunna leka, men även att träffa andra barn som de aldrig träffat förut.

Programmet startade klockan 17.00. Det invigdes med mat, dryck och tal som hölls av Frida Trollmyr, kommunalråd för kultur, fritid och folkhälsa och Monica Kaldaras från Romska kulturcentret i Malmö. Första

uppträdandet på scenen utfördes av Flamenco del Sur som både dansar och sjunger flamenco. Vissa av artisterna i deras grupp är från Sverige medan andra är från Spanien. Sedan var det Muharem & Friends från Danmark som klev upp på scenen. Efter deras uppträdande var det dags för dans. Tre dansgrupper uppträdde. När alla hade dansat färdigt sprang Szilvazi Gipsy Folk Band upp på scenen och började spela och sjunga. De var inbjudna till Sverige från Ungern och de var sist ut på scenen innan avslutningen. Medan de spelade och sjöng gick medlemmarna i dansgrupperna upp på scenen och började dansa. Men sedan hände det något. Något som är vanligt bland romer på fester. En och en, två och två gick publiken upp på scenen och började dansa. Detta gjorde att publiken och bandet från Ungern blev ännu mer taggade och glada, bandet fortsatte till klockan nio på kvällen sedan var det dags för ett avslut på dagen.

Det var en väldigt trevlig och rolig Internationell Romerdag dag och de flesta skulle nog hålla med mig. Alla som deltog var väldigt duktiga. Det enda tråkiga med denna gråmulna dag var det kalla vädret.

Om romer - Ur en annan vinkel

Viktiga datum som 27 januari, 8 april och 4 augusti fastställdes för att vi åtminstone en gång om året ska påminna oss om och se på de som nästan alltid befinner sig i utkanten av samhället. Varje år visar sig många vara beskyddare av den mest utsatta minoriteten i vårt land och i Europa. Andra lovar en bättre status. Vanliga medborgare säger att denna minoritets kamp för tillvaron kommer att bli lika svår som tidigare. Och få människor kommer faktiskt att se utanför den värld av föreställningar som deras kunskap om romer bygger på.

Text: Mirsad Sahiti (Malmö Ungdomscentral)

Foto: Malmö Ungdomscentral

Nästan i varje land och i varje stor stad kan man se romer som sitter och tigger och romska barn som kommer och ber om pengar. I nästan varje land har folk samma sorts fördomar mot romer och det är något som formar oss och vår uppfattning om hurdana romer i verkligheten är.

Hur skulle det vara om man förutom statistik, utvärderingar och antagande av en strategi för att förbättra situationen i samband med den internationella Romadagen istället pratade lite mer om konkreta positiva exempel som inte är ett undantag från regeln utan tvärtom är bevis på att situationen kan vara annorlunda och att det vi ofta ser inte är den enda bilden av romer i världen?

Hur många människor har hört talas om "forskare från barackerna" eller en begåvad romsk kemist som avslutade sina studier med höga betyg? Visste du att det publicerades två samlingar av berättelser

och poesi som är unika i världen eftersom de är skrivna av unga romer? Känner du till att det finns en unik Roma hip-hop GRUBB SHOW vars musik och texter är skrivna av begåvade unga romer från Serbien och som framgångsrikt uppträtt på världens stora scener, vilket ger en annan bild av den romska världen? Har du hört att det finns en pedagogisk central i Malmö där romska barn får stöd i sina studier? Där är lärarna både romer och icke-romer, de lär sig tillsammans. Har du hört talas om Ungdomscentralen i Malmö där man arbetar med alla ungdomar, men där oftast romer och romska ungdomar är projektledare. Centralen talar inte om diskriminering, utan arbetar konkret med att vidga barnens synvinkel och utveckla deras olika färdigheter och talanger. Kanske sådana talanger som barnen inte hade en aning om att de har. Vet du att det i många städer finns modersmålslärare som

fortsätter att uppmuntra de romska barnen att stanna kvar i skolan, att uppnå sin potential och därmed säkra sin plats i samhället? Målet är samma för alla och det är att romska barn som är i skolåldern nu ska få stöd och kunna växa upp till värdiga människor som kommer att gå rakt fram genom livet, utbildade och framgångsrika.

Om vi ofta framhåller dessa fakta kan bilden som är djupt förankrad i våra sinnen när det gäller denna nationella minoritet förändras. Utbildning är den säkraste vägen till varaktig integration och inkludering och konsten är det bästa sättet att uttrycka ett kulturarv. Därför är det viktigt att ta upp dessa frågor och lägga tonvikten på positiva fall samtidigt som man pekar ut sätt på vilka de problem romer har kan lösas. Alla behöver stöd och det gäller särskilt de som går genom livet med bördan av fördomar på sina axlar. När man bemöter romska barn med ärlighet, ett öppet hjärta och en önskan att ta fram de skatter som är dolda i dem kommer resultaten att bli bra.

Dessa exempel som vi nämnt här skulle kunna tjäna som modell för en långsiktig lösning av de problem som diskuteras en gång om året. Ofta talas det och lovas mycket, men i huvudsak är det mycket små framsteg som görs när det gäller att övervinna fördomar. Och dessa exempel är inte undantag, de visar bara att här bland oss finns det många duktiga människor som dansar och sjunger bättre än många andra, sådana som är väldigt duktiga på att skriva och uttrycka sig, talanger som skapar konst. Bland oss finns människor som arbetar framåt trots alla hinder och på det sättet säkerställer en bättre framtid, en framtid som inte borde vara ett privilegium endast för vissa utan borde vara allas rätt!

Från och med detta nummer kommer Malmöredaktion att skriva om sådana positiva krafter under rubriken Om romer - Ur en annan vinkel

GRUBB

- Gipsy Roma Urban Balkan Beats

GRUBB är en romsk dans-och sånggrupp som i mars för första gången uppträdde i Serbien. De framförde en romsk hip-hop musikshow genom att använda sig av traditionell romsk musik och sång blandat med hip-hop och rap samt kryddat med en teaterföreställning.

Text: Katarina Sahiti (Malmö Ungdomscentral) **Foto:** GRUBB

Den 13 mars 2016 på stadsteatern i Belgrad kunde man inte förvänta sig Verdi eller Cheh. Denna kväll var reserverad för riktig hip-hop musik, enligt den kanadensiske redaktören Serz Denonkur som framförde några ord som inledning. Han hade blivit inspirerad av romska ungdomars kreativitet och vilja att arbeta och bestämde sig för att regissera en riktig show på teaterscenen. Han berättade att det som man kommer få se denna kväll är ett resultat av samarbete mellan internationella teaterartister och romska ungdomar som är fyllda av entusiasm och vilja.

Romska ungdomar från Serbien, 14-20 år gamla, är huvudartister i gruppen GRUBB som uppträder med något som de kallar Grubb show. De uppträder på romska och har översättning på en projektorduk till serbiska och engelska. Ämnet de behandlar är den första kärleken, vänskap och den vardagliga kampen mot fattigdom och fördomar, tex fördomen att alla romer är tjuvar. Med koreografi, musik, scenografi, videoklipp och foto lever man sig in i den romska berättelsen på teaterscenen. Syftet är att dela med sig av det romska arvet och på det sättet uppmuntra unga romska artister att vara stolta över sina rötter.

Gruppen GRUBB, som själva skriver text, sånger och musik, har redan uppträtt med denna show i Montreal, New York och London. I mars var det för första gången dags att uppträda i Serbien.

”Grubb Forward” är en organisation med huvudsäte i England. Den startades

av Karolin Robo år 2006 och dess huvudaktivitet är utbildning och musikprogram. I Serbien är deras aktiviteter koncentrerade på romska barn och ungdomar. Deras mål är att förbättra utbildning, chanser till arbete och långvarig integration av etniska minoriteter.

Denonkur berättade att Robo startade det första undervisningsprogrammet för romska barn. Hon tycker att utbildning är den kortaste väg till frihet och hon märkte att Serbien är öppet för att genomföra ett sådant projekt. Hon kunde ha valt ett annat land men valde Serbien.

Hittills har 700 romska barn fått undervisning i matematik, musik, serbiska, engelska, geografi, skådespeleri och andra ämnen.

Nästan alla barn och ungdomar som deltar i detta projekt tillhör den romska gruppen arli. Nadira Murina, från Beocin

i Serbien, var med från första början. Hon är nu 19 år och började dansa när hon var 13. Hon blev dragen av GRUBBs videoklipp på Youtube som visade hur kända dansinstruktörer arbetar med romska ungdomar från Belgrad. Efter några månader var hon med på deras turnéer världen över.

– Det är romer som skriver texter och varje låt har sin berättelse. Gruppen har uppträtt i Frankrike, Nederländerna, Tyskland och jag själv har varit med i Kanada och New York, USA, säger Nadira.

Hon säger att hon känner sig stolt när hon uppträder för då kan hon presentera romer på ett annorlunda sätt. Med sina vänner känner hon sig som hemma. Hon berättar att GRUBB har olika klasser som erbjuder hjälp till romska barn och ungdomar för att de ska kunna utbilda sig vidare.

– Tack vare all hjälp som jag har fått och för att mina föräldrar stödjer mig kommer jag snart att kunna skriva in mig på universitetet, vilket inte är så vanligt bland romer i Serbien, särskild inte om man är tjej, avslutar Nadira.

Gunilla med alla de romska barnen.

Romskt barnbibliotek i Bukarest

Det skulle bli en bokhylla – det blev ett bibliotek

När lingvisten, författaren och människorätsaktivisten Donald Kenrick gick bort i London i november 2015 ville Gunilla Lundgren hedra honom på något sätt. Det blev ett bibliotek i Bukarest för romska barn.

Text: Gunilla Lundgren **Foto:** ÉRG och Hans Frödin

Donald Kenrick skrev många böcker om romsk historia och språk, bl.a. "Gypsies under the Swastika", om romer under andra världskriget. (University of Hertfordshire Press 2004). Donald och jag samarbetade i flera böcker bl.a. i "Utan hus utan grav, Bi kheresko bi limoresko" och vi gjorde många resor tillsammans. Jag lärde mig mycket av Donald och jag uppskattade hans prestigelösa, okonventionella sätt. Hur skulle jag hedra honom? Jag startade en insamling, rådgjorde med arbetskamrater, bl.a. Fred Taikon och Arina Stoenescu, skrev till Donalds dotter och barnbarn. Ganska snart kom vi fram till att ett bra sätt att hedra Donalds liv och gärning var att starta ett bibliotek för romska barn i Rumänien. Min målsättning med insamlingen var att pengarna skulle räcka till en bokhylla fylld med bra böcker. Hyllan skulle placeras på en plats dit romska barn lätt kunde ta sig och där skulle de få sitta och läsa i lugn och ro.

Arina Stoenescu, rumänsk-svensk översättare, bokförläggare och grafisk

formgivare blev min samarbetspartner.

Hon tog sig an projektet med stor energi, och tack vare henne blev det inte en bokhylla, det blev flera hyllor, ja det blev ett helt bibliotek!

Arina höll just på att översätta boken "Sofia Z 4515"

(Lundgren/Taikon/Eriksson) till rumänska. Hon tog kontakt med det romska museet Muzeul Culturii Romilor i Bukarest och föreslog att boksläppet av den rumänska upplagan skulle ske på museet. Samtidigt kunde vi inviga biblioteket för romska barn på samma ställe.

Den 26 april gick detta av stapeln och det överträffade alla mina förväntningar. Det romska museet ligger i en sliten stadsdel, Giulești, i Bukarests västra utkant. Här bor många romska familjer, arbetslösheten är stor och barnen slutar ofta skolan i förtid. Just här behövs ett museum för romsk kultur! Museet som är fortfarande under uppbyggnad öppnade 20 februari 2013 på den officiella minnesdagen för de rumänska romernas befrielse från slaveri, som ägde rum

1856. Huset är en solfjädersformad byggnad där själva stålkonstruktionen är synlig inomhus. Det är luftigt och vackert. Just nu visas tre utställningar: en med foton, en med målningar och en med skulpturer, alla med romskt tema. Här finns också ett romskt informationscenter (Centrul de Documentare).

På andra våningen, tillsammans med informationscentret, finns nu Barnens romska bibliotek. Eftersom IKEA i Rumänien skänkte bokhyllorna kunde de insamlade pengarna räcka till många böcker. Mellan bokhyllorna finns ett stort bord där barnen kan skriva, rita och läsa. Här finns även pussel och spel och soffor att sitta skönt i.

Invigningen började på förmiddagen den 26 april med en paneldiskussion om romsk kultur och barnlitteratur. I panelen deltog Soraya Post (Eu-parlamentariker), Anneli Lindahl Kenny (Sveriges ambassadör i Rumänien), Claudia Șerbănuță (chef för Rumäniens nationalbibliotek), Fred Taikon, Arina Stoenescu och jag. Samtalet leddes av Luminița Ancuței, projektledare på Museet.

Claudia Șerbănuță betonade vikten av att böckerna på Barnens romska bibliotek katalogiseras så att de kan spridas till andra bibliotek i Rumänien. Därigenom blir det här biblioteket en kunskapsbank

om romskt språk och kultur både för romer och icke-romer.

Soraya Post gratulerade satsningen och trodde att biblioteket kan komma att öppna en främmande värld för många barn. Här kan de hämta kunskap och inspiration.

– Jag ser fram emot att ni har sagostunder, att biblioteket kommer ge utrymme för saga och fantasi, sade hon.

Ambassadör Anneli Lindahl Kenny hoppades att biblioteket blir en mötesplats. Hit kan äldre komma och berätta för yngre, hit kan skolklasser bjudas in för att lära sig om romsk kultur. Hon gladdes över initiativet där aktivister, författare, myndigheter, ideella organisationer från våra två länder samarbetar.

Fred Taikon berättade att biblioteken i Sverige har ett uppdrag att bjuda in de fem nationella minoriteterna, varav romerna är en, samt se till att deras litteratur köps in och sprids. Han berättade även om sin farfar Johan Dimitri Taikon som kunde tvåhundra sagor.

– Det är viktigt att initiativ som detta bibliotek tas här i Rumänien. Det här kommer att öka acceptansen för romer med en ökad kunskap och information om romer. Romsk kulturcenter i Stockholm blev ett språkrör till regeringen vilket jag hoppas att även detta center kan bli känt som.

Arina Stoenescu redogjorde för bakgrunden till bibliotekssatsningen, berättade om Donald Kenrick och om arbetet med att översätta "Sofia Z-4515". Många i Rumänien känner inte till lidandet som romerna utsattes för under andra världskriget, därför är Sofia-boken viktig både för barn och vuxna. (pionier press 2016)

Själv berättade jag om arbetet med "Askungen i Rinkeby", en alldeles ny bok jag skrivit tillsammans med Le Glatenge Pen Club, en skriparverkstad bestående av femton romska barn i Rinkeby. Vår bok är en humoristisk version av folksagans Askungen. Vi har gjort om henne till en modern tjej som inte låter sig kuvas. Amanda Eriksson har illustrerat, Fred Taikon har översatt till romska/kelderash, Bokförlaget

Claudia Șerbănuță, Soraya Post, Anneli Lindahl Kenny, Fred Taikon, Gunilla Lundgren och Luminița Ancuței,

Tranan och ERG förlag har samarbetat som utgivare och behållningen från boken kommer gå till romska barnboksprojekt.

På eftermiddagen skedde så den officiella invigningen av biblioteket. Då hade många barn kommit, två romska musiker spelade och vi bjöds på romska läckerheter från museets egen cateringfirma. Barnens glädje gick inte att ta miste på. När de hade satt sig vid det stora arbetsbordet läste Luminița Ancuței upp brev från barnen i Le Glatenge Pen club i Rinkeby och uppmanade barnen här att svara.

– Vi har en lång väg att gå, men vårt museum tillsammans med det här biblioteket ska bli en levande plats", sa Luminița. I vårt museum ska det inte bara finnas föremål, här ska finnas rum för möten, samtal, kunskapsutbyte. Nu lägger vi den första tegelstenen i vårt gemensamma bygge.

Hem med mig har jag nu brev och teckningar från de romska barnen i Bukarest. De kommer ställas ut på Rinkeby bibliotek och där kommer vi berätta om barnbiblioteket i Rumänien och om våra nyvunna brevkamrater. I Rinkeby kommer vi se till att den andra tegelstenen läggs på plats och jag är säker på att många vill fortsatt hjälpa till så att bygget fortsätter.

Den svenska bokhyllan.

Arina Stoenescu och Gunilla Lundgren med några av barnen.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

Kära läsare av gamla bilder berättar. Återigen dyker vi ner i Nordiska museets bildarkiv. Den här gången har vi romsk musik som tema.

Vi börjar med familjen Tudari (mjölkhandlare) som fadern kallades. De bodde i Danmark under tidigt 1900-tal innan de kom till Sverige. Familjen försörjde sig på musik och turnerade i Danmark. Här till höger ser vi hela familjen på turné. (Det långa tidningsutklippet) Bilden är ett tidningsurklipp från den danska tidningen Verden og Vi 1926.

Detta är en lustig bild där Tréna tar en svängom med Peter Larsson, en polis som var på besök i lägret vid Koppartrans i Göteborg. Tréna var gift med Gaspar Taikon.

På fotot uppe till höger ser vi Tudaris hustru Vorošana som dansar med sin dotter Krípa. Pojkarna som spelar kan vara Vorošanas söner. Bilden kommer från Nationalmuseet i Köpenhamn och är tagen år 1911.

På bilden längst ner till vänster på andra sidan ser vi svenska romer. De var ofta ute och turnerade. På sommaren var de med på olika marknader och spelade upp sitt så kallade špilo för betalande publik. Här ser vi ett foto med många kända romer från en sådan marknad.

1956 får mina föräldrar besök av släktingar från Argentina. Det var Istvan Dimitrewic och hans hustru Valea född Tan, dotter till Milanko Tan som senast var bosatt i paris. Familjen turnerade även i Brasilien. Detta foto är taget i Argentinas huvudstad Buenos Aires 1949.

Missa inte sommarens hetaste MUSIKUPPLEVELSE

SVERIGES NATIONALDAG 6 JUNI kl. 12-18 SKARPNÄCKS KULTURHUS

12.00: 5 Folk Festivals Minoritetstält öppnar för publiken.

Kom och träffa Sveriges 5 nationella minoriteter. Möt din fördom, få en gratis bok på minoritetsspråken, se våra utställningar, ta en gratisfika och lyssna när vi berättar om vår historia i Sverige.

12.00: Flagghissning med sång

Program stora scenen

12.20: Mia Taikon öppnar 5 Folk Festival, dagen

12.30: Veronika Akselsen

13.30: Sara Ajnnak

14.30: Anna Järvinen

15.30: Tulikivi

16.30: Anne Kalmering & Nils Harning <3 jid-disch

18.00: Tack och välkommen åter den 14 och 21 juli i Kungsträdgården.

Gratis prova på lektioner med våra kända dansinstruktörer i kulturhusets foajé

15.00-15.25: Matti Alenius undervisar i Finsk Tango

16.00-16.25: Heléne Don Lind undervisar i Klezmer dans

17.00-17.25: Gabriela Gutarra undervisar i Flamenco

È Romani Glinda i samarbete med Judiska Församlingen, Finska föreningen i Stockholm, Tornedalingar i Stockholm, Sameföreningen i Stockholm, Kungsträdgården park och evenemang, Skarpnäcks kulturhus och Stockholm parkteater. Programmet genomförs med stöd av Stockholm stads kulturförvaltning, Statens kulturråd och Stockholms läns landsting.

5 FOLK FESTIVAL

5 FOLK FESTIVAL

Lyssna till frihetskänslan i jojken, smattrande polkor på meänkieli, jiddischsång och folkvisor i ashkenazisk, sefardisk tradition och romsk sprudlande musik och dans i olika former.

Det blir en musikalisk heldag när Sveriges 5 nationella minoriteter står i fokus: samer, sverigefinnar, romer, judar och tornedalingar.

För tredje året i rad kommer den populära 5 Folk Festivalen att vara ett välkommet inslag i Sommarstockholm. Sveriges 5 nationella minoriteter får här chansen att visa upp sig från sina bästa sidor med musiker och sångare från hela Europa.

5 Folk Festival startade som en reaktion på att folk i allmänhet inte har en susning om vad de nationella minoriteterna är, eller vad de har för kultur, seder och bruk. Tanken med festivalen är att skapa en naturlig plattform där alla har chansen att möta och umgås med kulturer som har funnits i Sverige i århundraden.

Missa inte att boka in 5 Folk Festival i din kalender:

14 juli Kungsträdgården

21 juli Kungsträdgården

FRI ENTRÉ

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar för lika rättigheter och möjligheter och mot diskriminering.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Anmäl diskriminering till DO

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering inom flera områden som till exempel arbetslivet, utbildningsområdet, socialtjänsten, butiker, restauranger och bostäder.

Om du har blivit utsatt för diskriminering kan du anmäla det till DO. De anmälningar som kommer till DO spelar en viktig roll i vårt arbete för allas lika rättigheter och möjligheter. En anmälan kan leda till olika typer av åtgärder och insatser från vår sida.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Telefonupplysningen har följande öppettider:

- Måndagar 9.30–11.30 och 13.00–15.00
- Fredagar 9.30–11.30 och 13.00–15.00
- Helgdagar stängt

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se
Mer information hittar du på www.do.se